

Pion śledczy WUBP w Lublinie. Struktura i ludzie (sierpień 1944 – kwiecień 1947)

Niniejszy tekst stanowi przyczynek do badań nad, ogólnie rzecz ujmując, pionem śledczym aparatu represji na Lubelszczyźnie. Celem autora jest ukazanie procesu kształtowania się struktur śledczych Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie w pierwszym okresie jego działalności. Jako ramy czasowe przyjęto sierpień 1944 i kwiecień 1947 r. Data pierwsza wydaje się oczywista – jest to początek organizacji WUBP w Lublinie (do pierwszych dni września 1944 r. nazywanych Wydziałem Bezpieczeństwa Publicznego na Województwo Lubelskie i Miasto Lublin). Druga data związana jest ze zmianami politycznymi w Polsce – sfalszowaniem wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 19 stycznia 1947 r. oraz akcją ujawnieniową zakończoną 25 kwietnia tego roku, zamykającą w istocie główny etap rozprawy komunistów z opozycją polityczną i podziemiem niepodległościowym. Procesy te miały poważny wpływ na dalszą działalność poszczególnych jednostek organizacyjnych aparatu represji, w tym również pionu śledczego.

W prezentowanym tekście problem badawczy został zawężony jedynie do odtworzenia struktury, pokazania obsady personalnej oraz przybliżenia „jakości” kadry pracującej w tym pionie. Pominięto zagadnienie metod stosowanych przez śledczych wobec przesłuchiwanym, rodzajów prowadzonych spraw i statystyki zapadających wyroków. Należy jednak pamiętać o tym, że funkcjonariusze pracujący kolejno w Sekcji VII, następnie Sekcji VIII, Wydziale IV „A” i Wydziale Śledczym oraz śledczy z PUBP województwa lubelskiego od sierpnia 1944 do 1955 r. ponoszą współodpowiedzialność za skazanie na karę śmierci co najmniej 515 osób¹ – wobec 332 z nich wyroki wykonano: 1944 – 110; 1945 – 80; 1946 – 43; 1947 – 40 (do końca kwietnia 1947 r. zasądzono 40 wyroków śmierci, z czego wykonano 23); 1948 – 32; 1949 – 6; 1950 – 4; 1951 – 9; 1952 – 5; 1953 – 1; 1954 – 1; 1955 – 2². Z zestawienia tego wynika, że w omawianym okresie wykonano co najmniej 256 wyroków śmierci.

¹ Liczba ta nie obejmuje skazanych zbrodniarzy hitlerowskich, osób współpracujących z Niemcami w czasie okupacji oraz Ukraińców sądzonych w latach 1944–1956.

² Z. Leszczyńska, *Ginę za to, co najgłębiej człowiek ukochać może*, cz. II, Lublin 2003, s. XVII.

Struktura

8 sierpnia 1944 r. kierownik Resortu Bezpieczeństwa Publicznego Stanisław Radkiewicz mianował (z przyporządkowaniem tej funkcji od 1 sierpnia 1944 r.) pierwszego kierownika Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego na Województwo Lubelskie i Miasto Lublin. Został nim ppor. Henryk Palka. Data ta stanowi początek organizowania struktur aparatu bezpieczeństwa na Lubelszczyźnie.

W pierwszym półroczu działalności najważniejszym ogniwem w strukturze WUBP był Wydział Kontrwywiadu. W jego skład wchodziło osiem sekcji. Spośród nich Sekcja VII prowadziła sprawy śledcze. Natomiast w składzie Sekcji IV, która realizowała zadania związane z prowadzeniem obserwacji, funkcjonowała również Sekcja IV „A”, która dokonywała aresztowań. Pozostałe sekcje miały następujący przydział czynności i kompetencji: Sekcja I – przeciwdziałała wywiadowi niemieckiemu; Sekcja II – rozpracowywała partie i organizacje opozycyjne; Sekcja III – nastawiona była na działalność duchowieństwa; Sekcja V – prowadziła poszukiwania osób podejrzanych i ściganych przez UBP; Sekcja VI – wykonywała zadania związane ze stosowaniem środków techniki specjalnej (np. podsłuch); Sekcja VIII – gromadziła materiały ewidencyjne i kartotekę operacyjną³.

Według etatu zatwierdzonego przez kierownika RBP w listopadzie 1944 r. stan Sekcji VII powinien wynosić 26 osób:

- kierownik w stopniu mjr.;
- zastępca – kpt.;
- referent – kpt.;
- doradca prawny – kpt./por.;
- 2 instruktorów – por.;
- 10 oficerów śledczych – kpt./por.;
- starszy sekretarz – por.;
- 2 sekretarzy – por.;
- kancelista – st. sierż.,
- tłumacz – ppor.;
- 2 maszynistki;
- 3 gońców – kpr.⁴

Dla porównania według tego samego etatu w tym samym okresie zatrudnienie w poszczególnych sekcjach Wydziału Kontrwywiadu miało wyglądać następująco: Sekcja I – 21 osób, Sekcja II – 34, Sekcja III – 39, Sekcja IV „A” – 11, Sekcja IV – 31, Sekcja V – 31, Sekcja VI – 13, Sekcja VIII – 12⁵.

W Wydziale Kontrwywiadu WUBP w Lublinie Sekcja VII (śledcza) funkcjonowała do lutego 1945 r. Z 15 lutego pochodzi rozkaz kierownika Wydziału Personal-

³ L. Piłat, *Struktura organizacyjna i działalność WUBP w Lublinie 1944–1945*, „Studia Rzeszowskie” 1999, t. 6, s. 78; *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Lubelszczyźnie (lipiec 1944 – czerwiec 1945)*, wstęp, wybór i oprac. S. Poleszak i in., Warszawa 2004, s. 25.

⁴ AIPN Lu, 029/2, Etat Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego z listopada 1944 r., k. 34–35.

⁵ *Ibidem*, k. 28–35.

nego MBP mjr. Mikołaja Orechwy omawiający dokładnie nową strukturę WUBP. Zamiast Wydziału Kontrywiadu powstał Wydział I, w skład którego w dalszym ciągu wchodziło osiem sekcji. Dotychczasowa Sekcja VII zajmująca się sprawami śledczymi posługiwała się odtąd nr VIII. Jej zadania sprecyzowano następująco: „Na podstawie materiałów otrzymanych od kierownictwa Wydziału I i na jego zlecenie przeprowadza aresztowania i prowadzi śledztwo. Werbuje w razie potrzeby agenturę spośród znajdujących się w śledztwie”⁶. Zmieniła się również struktura wewnętrzna sekcji. Wydzielono w niej dwa zasadnicze podzespoły. Pierwszy to tzw. brygada aresztowań (do tego czasu aresztowaniami zajmowała się Sekcja IV „A”), drugi skupiał oficerów śledczych. Według „Etatu WUBP” obsada Sekcji VIII miała się składać z 23 osób: kierownik, jego zastępca, brygada aresztowań w składzie 8 osób: brygadier, 2 starszych wywiadowców, 3 wywiadowców i 2 młodszych wywiadowców; „podzespół” śledczy liczący 10 oficerów śledczych, a ponadto 3 pracowników kancelaryjnych⁷.

Kolejne zmiany nastąpiły jesienią 1945 r. 6 września tego roku minister bezpieczeństwa publicznego wydał rozkaz nr 51, mocą którego Sekcja VIII (śledcza) WUBP została podniesiona do rangi wydziału – oznaczonego jako Wydział IV „A”. W strukturze MBP funkcjonował jako Samodzielny Wydział IV „A”⁸. Wydaje się jednak, że zmiany organizacyjne mające na celu przebudowę Sekcji VIII w Wydział IV „A” w WUBP w Lublinie dokonały się na przełomie grudnia 1945 i stycznia 1946 r. Z datą 1 stycznia 1946 r. kierownik WUBP w Lublinie wydał rozkaz personalny, na mocy którego dziewięciu oficerów śledczych Sekcji VIII Wydziału I przeniesiono do Wydziału IV „A”⁹. W wewnętrznej organizacji wydziału wyodrębniono dwie sekcje. Sekcja I przejęła zadania wcześniej wykonywane przez brygadę aresztowań, Sekcja II skupiała oficerów śledczych. Pod tą nazwą Wydział IV „A” funkcjonował do marca 1946 r. Na mocy rozkazu ministra BP z 22 marca 1946 r. zmieniono jego nazwę na Wydział Śledczy¹⁰. Zmiany organizacyjne z tym związane miały miejsce w WUBP w Lublinie na początku kwietnia 1946 r. Pełny etat Wydziału Śledczego WUBP wynosił 31 osób. Zmiana nazwy wydziału nie oznaczała zmiany jego struktury.

Początkowo kierownikowi Sekcji Śledczej (Sekcja VII i VIII), a następnie naczelnikowi Wydziału IV „A” i Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie podlegały pionierzy śledcze w PUBP województwa lubelskiego. Według przewidywanego etatu Sekcja VII w każdym z piętnastu urzędów miała liczyć siedmiu funkcjonariuszy

⁶ AIPN Lu, 029/4, Rozkaz kierownika Wydziału Personalnego mjr. Mikołaja Orechwy z 15 II 1945 r. do kierownika WUBP w Lublinie mjr. Faustyna Grzybowskiego w sprawie reorganizacji struktur UBP, k. 5–9; *Rok pierwszy...*, s. 108.

⁷ AIPN Lu, 029/2, Etat Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego z marca 1945 r., k. 13–14.

⁸ *Z dziejów kontrywiadu w Polsce Ludowej. Wybór dokumentów 1944–1984*, t. I, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1984, s. 34–39; *Obsada personalna aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944–1956*, red. K. Szwagrzyk [w druku].

⁹ AIPN Lu, 04/762, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1946 r., k. 38.

¹⁰ *Służba Bezpieczeństwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1944–1978. Centrala, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Biuro „C”*, Warszawa 1978, t. I, s. 25; *Obsada personalna...*,

(kierownik, radca prawny, trzech wywiadowców, sekretarz i maszynistka)¹¹. Później w każdym z piętnastu PUBP planowano zatrudnić trzech oficerów śledczych. W sumie w aparacie śledczym na szczeblu PUBP miało pracować w skali województwa 45 śledczych. Dla przykładu w sierpniu i wrześniu 1946 r. stan zatrudnienia oscylował wokół liczby 30 śledczych. Tak więc 1/3 etatów była nieobsadzona¹².

Obsada personalna i kadry

W analizowanym okresie Sekcją VII, Sekcją VIII, Wydziałem IV „A”, a wreszcie Wydziałem Śledczym WUBP w Lublinie kierowało dwóch ludzi. 12 września 1944 r. na stanowisko kierownika Sekcji Śledczej (VII) mianowano Adama Humera. Był on synem fornala. W 1912 r. jego rodzice wyjechali do USA w poszukiwaniu pracy. Tam też urodził się Adam. Rodzina powróciła z USA w 1921 r. Za zaoszczędzone pieniądze kupiła kilkuhektarowe gospodarstwo rolne w okolicach Tomaszowa Lubelskiego (później Humerowie mieszkali w Tomaszowie Lubelskim). Do 1939 r. Adamowi Humerowi udało się ukończyć trzy lata prawa na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. We wrześniu 1939 r., kiedy powiat tomaszowski tymczasowo zajęła Armia Czerwona, został zastępcą przewodniczącego Powiatowego Komitetu Rewolucyjnego w Tomaszowie Lubelskim.

Po porozumieniu niemiecko-sowieckim, w wyniku którego Lubelszczyzna miała być pod okupacją niemiecką, wycofał się wraz z Armią Czerwoną. Osiedł we Lwowie, gdzie kontynuował studia prawnicze na Uniwersytecie im. Iwana Franki. Aresztowany po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej przez policję ukraińską, zbiegł i powrócił do Tomaszowa Lubelskiego, gdzie ukrywał się przez resztę okupacji. Od lutego 1944 r. był członkiem PPR. Od sierpnia 1944 r. pełnił funkcję kierownika Wydziału Informacji i Propagandy w Powiatowej Radzie Narodowej w Tomaszowie Lubelskim, skąd przeszedł do bezpieki¹³. Kierował Sekcją VII, a od 13 lutego 1945 do 27 sierpnia 1945 r. Sekcją VIII, kiedy przeniesiono go do MBP na stanowisko zastępcy kierownika Wydziału VIII Departamentu I. Odwołanie go do centrali MBP oraz dalszy przebieg jego kariery świadczą o tym, że jego zdolności organizacyjne oraz śledcze po pierwszym roku pracy w WUBP w Lublinie zyskały wysoką ocenę kierownictwa MBP.

Następcą Adama Humera został chor./por. Jan Karpiński (Emanuel Alberg). Pochodził z rodziny żydowskiej. Przed wojną studiował na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, a następnie na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie okupacji przebywał w getcie w Siedlcach, skąd przed

¹¹ AIPN Lu, 029/2, Etat Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i miast powiatowo wydzielonych z listopada 1944 r., k. 43.

¹² AIPN Lu, 030/3, Sprawozdanie dekadowe z pracy śledczej naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie Jana Karpińskiego za okres od 10 VIII do 20 VIII 1946 r., k. 38; *ibidem*, 030/3, Sprawozdanie dekadowe z pracy śledczej naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie Jana Karpińskiego za okres od 20 IX do 1 X 1946 r., k. 47.

¹³ *Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” w dokumentach*, oprac. A. Zagórski, t. VI, cz. 2, s. 232–234.

jego likwidacją zbiegł. Jego rodzice, brat oraz dalsza rodzina zginęli. Do tzw. wyzwolenia ukrywał się w podwarszawskiej miejscowości pod przybranym nazwiskiem Jan Karpiński, po czym powrócił do Siedlec i 22 grudnia 1944 r. złożył podanie o przyjęcie do PUBP w Siedlcach w charakterze „współpracownika”. W dokumencie tym napisał m.in.: „ze względu na bardziej wydajną pracę chciałbym pracować nie pod właściwym nazwiskiem, lecz pod przybranym jako Jan Karpiński”¹⁴. Do Sekcji VIII przeniesiono go 21 marca 1945 r. i już po kilku miesiącach powierzono mu kierowanie jej pracami. W charakterystyce z 2 października 1945 r. sporządzonej przez kierownika WUBP w Lublinie ppłk. Faustyna Grzybowskiego czytamy: „Z pracy swej wywiązuje się dobrze. Jest on inteligentny, pracowity, zdyscyplinowany. Zakres swej pracy poznał gruntownie, mając przygotowanie teoretyczne (posiada wykształcenie niepełne wyższe) i praktyczne. Politycznie uświadomiony, szczerzy demokrata”¹⁵. Z kolei we wniosku o zatwierdzenie go na stanowisku naczelnika Wydziału IV „A” z 1 stycznia 1946 r. p.o. kierownik WUBP w Lublinie Franciszek Marszałek pisał: „Ww. na stanowisku kierownika Sekcji Śledczej wykazał dużo inicjatywy i energii, jak również gruntowną znajomość w pracy śledczej. Przez dbałe, umiejętne i wytrwałe prowadzenie spraw Sekcję swoją postawił na wysokim poziomie, przez co zyskał sobie pełne zaufanie u przełożonych. Politycznie pewny, szczerzy demokrata, inteligentny i zrównoważony i na proponowane stanowisko całkowicie odpowiada”¹⁶. Pełnił funkcję do 30 września 1947 r., kiedy odszedł na równorzędne stanowisko do WUBP w Krakowie. Jego miejsce zajął dotychczasowy naczelnik Wydziału Śledczego w Krakowie kpt. Janusz Wołodko¹⁷.

W omawianym okresie na stanowisku zastępcy szefa pionu śledczego WUBP w Lublinie ustalono sześć osób. Por. Serafin Saczewa otrzymał nominację 12 września 1944 r., czyli tego samego dnia co Adam Humer. Pochodził z rodziny ukraińskiej. W lipcu 1940 r. wywieziono go na przymusowe roboty do Niemiec, skąd zbiegł w listopadzie 1943 r. Po powrocie w rodzinne strony organizował PPR. Od czerwca 1944 r. był partyzantem (ps. „Brązowy”) zgrupowania AL ppłk. Grzegorza Korczyńskiego „Grzegorza”. Nie wiadomo dokładnie, jak długo pełnił swoją funkcję. Z jego akt osobowych oraz rozkazu personalnego nr 30 z 7 lutego 1945 r. ministra BP wynika, że w tym dniu odwołano go ze stanowiska zastępcy kierownika Sekcji VII i przeniesiono na stanowisko kierownika PUBP w Białej Podlaskiej. Ze sprawozdań pracy Sekcji VII pochodzących z grudnia 1944 r. wynika natomiast, że w tym czasie stanowisko zastępcy nie było już obsadzone¹⁸. Ze wspomnień Adama Humera dowiadujemy się, że funkcję jego zastępcy sprawował Wacław Ziemiachód¹⁹. W aktach osobowych tego funkcjonariusza znajduję się zapis, że 10 października 1944 r. mianowano go zastępcą kierownika Sekcji VIII. Prawdopodobnie jednak popełniono

¹⁴ AIPN, 0193/7138, Akta osobowe Jana Karpińskiego, k. 1v.

¹⁵ *Ibidem*, k. 54.

¹⁶ *Ibidem*, k. 55.

¹⁷ AIPN, 0990/7, Rozkazy personalne MBP, k. 300.

¹⁸ AIPN, 0990/2, t. 1, Rozkazy MBP, k. 76–77.

¹⁹ A. Humer, *Śłużba śledcza Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie (IX 1944 – VIII 1945)*, oprac., wstęp i przypisy M. Korkuć, *Wspomnienia czeskisty*, „Arcana” 1998, nr 5, s. 149.

w błąd, prawidłowy zapis powinien bowiem informować, że objął on funkcję zastępcy kierownika Sekcji VII, czyli śledczej. Twierdzenie to jest tym bardziej uzasadnione, że w styczniu 1945 r. przeniesiono go na stanowisko kierownika Sekcji VIII (śledczej) WUBP w Poznaniu²⁰.

Wacław Ziemichód pochodził z powiatu lubartowskiego. Przed wojną ukończył dwa lata prawa na KUL. W czasie okupacji niemieckiej był partyzantem AL. Służbę w WUBP w Lublinie rozpoczął w październiku 1944 r. Jego praca jako zastępcy kierownika sekcji i oficera śledczego była wysoko oceniana. W styczniu 1945 r. wraz z dwoma innymi oficerami śledczymi otrzymał nagrodę pieniężną w wysokości jednomiesięcznych poborów „za pełną poświęcenia i oddania pracę”²¹. W trakcie pobytu w WUBP w Poznaniu 23 lipca 1945 r. wraz z innymi funkcjonariuszami tego urzędu (m. in. zastępcą kierownika Wydziału I i kierownikiem Wydziału II) śmiertelnie pobili czterech aresztantów – Niemców. Po tym zdarzeniu kierownik Wydziału ds. Funkcjonariuszy MBP mjr Stefan Sobczak zalecał, aby ukarać go czterotygodniowym aresztem z równoczesnym zwolnieniem z UBP²². Ziemichód odbył jednak tylko pierwszą część kary, a następnie powrócił do WUBP w Lublinie, gdzie początkowo powierzono mu funkcję zastępcy, a następnie kierownika Wydziału III (zapatrzenia). Niedługo ponownie dopuścił się przestępstwa, tym razem „sabotażu na szkodę państwa”, za co wydalono go ze służby, a WSR w Lublinie skazał go dwa lata więzienia w zawieszeniu na dwa lata²³.

Kolejna nominacja na stanowisko zastępcy szefa pionu śledczego lubelskiego WUBP nastąpiła dopiero 28 kwietnia 1945 r. Funkcję tę objął chor. Antoni Zarembiuk, który przez ostatnie dwa i pół miesiąca (od 13 lutego 1945 r.) organizował Wydział do Walki z Bandytyzmem²⁴. Pozostawał na tym stanowisku do 1 czerwca 1945 r., po czym objął kierownictwo Sekcji ds. Funkcjonariuszy. Pochodził z rodziny ukraińskiej z Wołynia. Od 1941 r. walczył na froncie w szeregach Armii Czerwonej, od 1943 r. był żołnierzem 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, walczył w bitwie pod Lenino, a następnie został słuchaczem szkoły NKWD w Kujbyszewie, skąd skierowano go do służby w WUBP w Lublinie. Był jednym z dwóch absolwentów tej szkoły służących w Sekcji Śledczej (Sekcja VII, VIII). Drugim był Marcelli Srokowski. We wniosku o jego przeniesienie na stanowisko kierownika Sekcji ds. Funkcjonariuszy sporządzonym przez kierownika WUBP w Lublinie mjr. Faustyna Grzybowskiego 13 czerwca 1945 r. czytamy: „Wyżej wymieniony w dotychczasowej pracy wykazał dużo inicjatywy w niszczeniu organizacji reakcyjnych. Posiada duży zmysł kierowniczy. W pracy solidny i bezstronny. Umie poznawać ludzi i podchodzić odpowiednio do nich. Liczyć można, że powierzone mu stanowisko postawi na odpowiednim poziomie”²⁵.

²⁰ AIPN Lu, 028/1934, Akta osobowe Wacława Ziemichoda.

²¹ AIPN Lu, 04/759, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1945 r., k. 7.

²² AIPN Lu, 028/1934, Akta osobowe Wacława Ziemichoda, k. 19–20.

²³ AIPN Lu, 16/424, Akta sprawy Wacława Ziemichoda, k. 135–136.

²⁴ AIPN, 0990/2, t. 1, Rozkazy personalne MBP, k. 85–86, 225–226.

²⁵ AIPN, 0193/8450, Akta osobowe Antoniego Zarembiuka, k. 6.

W wyniku nominacji z 1 lipca 1945 r. stanowisko zastępcy szefa pionu śledczego objął Aleksander Oгородowski. Sprawował tę funkcję niecałe dwa miesiące, do 28 sierpnia 1945 r. Pochodził z rodziny żydowskiej mieszkającej przed wojną w powiecie konińskim. Ukończył zawodową szkołę handlową. Naukę próbował kontynuować w Liceum Handlowym w Poznaniu, którego nie ukończył z powodu – jak to ujął w swoim życiorysie – „antysemickiego nastawienia nauczycieli do uczniów pochodzenia żydowskiego”. Jego wojenne losy były podobne do przeżyć Jana Karpińskiego. W marcu 1941 r. wysiedlono go wraz z rodziną do Izbicy, pow. Krasnystaw. Pracę znalazł na lotnisku w Mokrem k. Zamościa. W kwietniu 1942 r. żonę i resztę rodziny Aleksandra Oгородowskiego wywieziono do Bełżca, gdzie ich zamordowano. Jemu udało się uciec do Warszawy. Ukrywał się do kwietnia 1943 r., jednak w obawie – jak to ujął – przed wydaniem go przez „szpicli niemieckich” wyjechał do Zawadówki, pow. Chełm, gdzie doczekał wkroczenia Armii Czerwonej.

W zaświadczeniu wystawionym Aleksandrowi Oгородowskiemu 29 grudnia 1944 r. przez kierownika Sekcji IV Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie por. Jana Ragiela czytamy: „znam ob. Oгородowskiego Aleksandra od dnia 1 X [19] 44 r., gdyż był naszym nieoficjalnym współpracownikiem, dawał cenne materiały na organizację antypaństwowe. Jest dobrym Polakiem i demokratą”²⁶. 16 lutego 1945 r. ówczesny kierownik Sekcji Śledczej Adam Humer tak natomiast charakteryzował swojego podwładnego: „Oгородowski Aleksander pracuje na stan[owisku] of[icera] śledcz[ego] od początku lutego 1945 r. Posiada dostateczne dane, tj. inteligencję, wykształcenie, wrodzoną zdolność badania, lecz dotychczas, co zależne [jest] w dużej mierze od jego rysu charakteru – nieśmiałość napięcia woli – nie osiągnął pełnych kwalifikacji oficera śledczego. Z charakterystycznych cech jego należy jeszcze wymienić pozerstwo. Słabo uświadomiony politycznie i w ogóle mało zainteresowany zagadnieniami politycznymi i społecznymi. W życiu codziennym i w pracy w stosunku do otoczenia raczej arogancki i zbyt pewny siebie, co razi. Nie stwierdzono przekroczeń z jego strony, co do zachowania tajemnicy służbowej. Ogólnie – materiał na oficera śledczego, biorąc pod uwagę zdolności, inteligencję i wykształcenie – dobry, z innego punktu widzenia, a to jego cech charakteru – należy oczekiwać poprawy przy usilnej pracy nad nim czynnika społecznego – i kolegów, i przełożonych”²⁷.

O zmianie stosunku Oгородowskiego do wykonywanej pracy świadczy fragment charakterystyki z okresu, kiedy nie był już zastępcą kierownika Sekcji Śledczej. Wyjaśnia on zarazem w jakimś stopniu powody jego późniejszej dezercji. Pełniący obowiązki kierownika MUBP w Lublinie por. Stanisław Gloza napisał: „podczas pracy dało się zauważyć obojętny stosunek do pracy. Jest mało odpowiedzialnym za pracę. Politycznie doświadczony. W otaczającym go środowisku jest grzecznym”²⁸. W październiku Oгородowski przebywał na zwolnieniu chorobowym. Do pracy już nie powrócił. Prawdopodobnie wyjechał do Palestyny. Funkcjonariusze UBP odnaleźli w jego mieszkaniu jedynie pozostawiony pistolet.

²⁶ AIPN Lu, 028/195, Akta osobowe Aleksandra Oгородowskiego, k. 7.

²⁷ *Ibidem*, k. 5.

²⁸ *Ibidem*, k. 10.

Kolejnym zastępcą szefa pionu śledczego został ppor. Stanisław Wtykło. Przed wojną udało mu się ukończyć tylko szkołę powszechną. W latach 1927–1939 pracował jako blacharz. W czasie wojny 1939 r. dostał się do niewoli niemieckiej, w której przebywał do 1941 r. Od 1942 r. działał w PPR oraz był członkiem GL-AL (jako „Lot”). Od sierpnia 1942 r. pełnił funkcję komendanta placówki GL w Zakrzówku, pow. Kraśnik. Następnie służył w oddziale partyzanckim AL dowodzonym przez Bolesława Kowalskiego „Cienia”, w którym pełnił funkcję oficera polityczno-wychowawczego. Pierwsza jego charakterystyka pochodzi z 16 kwietnia 1945 r., sporządzono ją więc po czterech miesiącach od podjęcia przez niego pracy w Sekcji Śledczej. Ówczesny kierownik sekcji Adam Humer pisał: „Wtykło pracuje w charakterze of[icera] śledcz[ego] od połowy grudnia 1944 r. Jest on przeciętnie inteligentnym i zdolnym, i jakkolwiek osiągnął już szczyt swoich możliwości [i] kwalifikacji na oficera śledczego, potrafi prowadzić sprawy niezbyt skomplikowane. Z powierzonych spraw wywiązuje się, jednak wymaga nieustannej kontroli. Politycznie uświadomiony. W gronie pracowników jest ulubieńcem za nieprzebrany dowcip. Wobec ludzi otaczających go, a także wobec aresztowanych jest zbyt dobronuduszny, co wypływa z jego charakteru. Jakkolwiek nie stwierdzono przekroczeń co do zachowania tajemnicy służbowej, Wtykło może nieopatrznie, bez złej woli, wypowiedzieć się wśród otoczenia co do mało znaczących szczegółów pracy. Wypływa to z braku wyczucia konspiracji pracy organów bezp[ieczeństwa]. Ogólnie przeciętnie dobry oficer śledczy”²⁹.

Mimo niezbyt pochlebnej oceny po kolejnych niespełna pięciu miesiącach służby powierzono mu funkcję zastępcy kierownika sekcji, którą formalnie pełnił od 6 września do 31 grudnia 1945 r. Po zmianach organizacyjnych od 1 stycznia 1946 r. był zastępcą kierownika Wydziału IV „A”. Funkcję tę sprawował do 5 marca 1946 r. Po odwołaniu przeniesiono go do Siedlec, gdzie miał kierować miejscowym PUBP. Kolejna zachowana charakterystyka Wtykły sporządzona przez naczelnika Wydziału Personalnego WUBP w Lublinie por. Antoniego Plachę pochodzi dopiero z 27 maja 1947 r., pokazuje jednak cechy, które zapewne miały wpływ na jakość jego pracy jako zastępcy kierownika omawianej jednostki śledczej. Por. Placha zaobserwował wówczas u Wtykły: „brak [...] samodzielności i inicjatywy. Nie jest zdolny do podejmowania słusznych decyzji. Bez poczucia odpowiedzialności. Ignoruje wszelkie zarządzenia WUBP. Sprawy załatwia chaotycznie, nie przestrzegając terminów. W pracy jest leniwy i niezdiscyplinowany. Jest podejrzany o niedotrzymywanie tajemnic służbowych. Zdolności kierowniczych nie posiada. W stosunku do podwładnych jest arogancki. Nie cieszy się autorytetem wśród pracowników swego urzędu, jak również u władz partyjnych”³⁰. Po odwołaniu go z funkcji p.o. szefa PUBP w Siedlcach kierownictwo WUBP dało mu jeszcze jedną szansę – otrzymał nominację na zastępcę kierownika Sekcji II Wydziału III, ale już po siedmiu miesiącach został odwołany. Zapewne ocena por. Plachy po raz kolejny znalazła potwierdzenie w rzeczywistości.

²⁹ AIPN Lu 028/1426, Akta osobowe Stanisława Wtykły, k. 26.

³⁰ *Ibidem*, k. 27.

Po odwołaniu Wtykły 6 marca 1946 r. obowiązki zastępcy przejął por. Jan Huszcza. Pochodził on z powiatu krasnostawskiego. Przed wojną zdołał ukończyć cztery klasy szkoły powszechnej. Karierę w aparacie represji rozpoczął w PUBP w Krasnymstawie. Kierował między innymi Sekcją VII. W lutym 1945 r. awansowano go na zastępcę kierownika PUBP w Krasnymstawie. Jednak bardzo szybko został z tego stanowiska odwołany. Stało się to między innymi na skutek sprawozdania ówczesnego kierownika urzędu ppor. Mikołaja Oleksy, który napisał: „niektórzy z pracowników upijają się, szukają rozrywek z kobietami, np. ppor. Jan Huszcza, zastępca kierownika”³¹. Kierownictwo wojewódzkiego UBP mimo negatywnych opinii o Huszczy było najwyraźniej przekonane o jego dużych możliwościach. Dlatego zapewne przeniesiono go do WUBP i w maju 1945 r. mianowano oficerem śledczym, a po niespełna roku powierzono mu początkowo stanowisko kierownika Sekcji II Wydziału IV „A”, a już po trzech tygodniach funkcję zastępcy naczelnika Wydziału Śledczego, którą pełnił do czerwca 1948 r., kiedy przeniesiono go na takie samo stanowisko w WUBP we Wrocławiu.

Jak już wspomniano, wraz z utworzeniem 1 stycznia 1946 r. Wydziału IV „A” wyodrębniano w nim dwie sekcje. Sekcją I przeprowadzającą aresztowania kierował Jerzy Szawdzin, który od 1 marca 1945 r. w Sekcji VIII Wydziału I kierował brygadą aresztowań. Pochodził z Wileńszczyzny. W 1939 r. wcielono go do Armii Czerwonej, w której służył do listopada 1942 r. Od 1943 r. był żołnierzem 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. W lipcu 1944 r. ciężko ranny w walkach frontowych. Po kilkumiesięcznej rehabilitacji w listopadzie 1944 r. skierowany do UBP. Po przekształceniu sekcji w wydział 7 stycznia 1946 r. mianowany p.o. kierownikiem Sekcji I. Trudno stwierdzić, do kiedy pozostawał na tym stanowisku. Wiadomo, że w czerwcu 1946 r. skierowano go na kurs do szkoły MBP w Łodzi. Brak natomiast informacji, czy po powrocie nadal sprawował funkcję p.o. kierownika Sekcji I Wydziału Śledczego, czy też od razu skierowano go na stanowisko p.o. kierownika Sekcji V w Wydziale „A”.

W odniesieniu do Sekcji II udało się ustalić dotychczas nazwiska dwóch osób, które w omawianym okresie nią kierowały. Pierwszą był por. Jan Huszcza, który stał na jej czele niespełna miesiąc (od 15 lutego do 6 marca 1946 r.), drugą – chor./ppor. Bolesław Biernat, który pełnił tę funkcję od 6 marca 1946 do 20 grudnia 1946 r. Pochodził z powiatu kraśnickiego. Przed wojną ukończył jedynie szkołę podstawową. Podczas okupacji prowadził gospodarstwo rolne. Był członkiem siatki terenowej GL-AL, ps. „Brzoza”, i działaczem PPR. Wspomagał oddziały partyzantki komunistycznej dowodzone przez Edwarda Gronczewskiego „Przepiórkę” i Bolesława Kowalskiego „Cienia”. Po wkroczeniu Armii Czerwonej służył początkowo na Posturunku MO w Annopolu, a od 15 grudnia 1944 r. podjął służbę w charakterze oficera śledczego Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie.

Z 16 kwietnia 1945 r. pochodzi charakterystyka Bolesława Biernata sporządzona przez ówczesnego kierownika sekcji Adama Humera: „Jakkolwiek nie posiada

³¹ AIPN Lu, 042/3, Sprawozdanie dekadowe kierownika PUBP w Krasnymstawie Mikołaja Oleksy za okres 7–17 II 1945 r., k. 6.

należytego wykształcenia ogólnego [...], przez swoje oddanie pracy, osobistą inteligencję wyrobił się na kwalifikowanego oficera śledczego. Posiada pewne trudności przy stylistycznym opracowaniu aktów oskarżenia. Systematyczny, pracowity. Co do uświadomienia politycznego posiada pewne braki, jak np. co do prawidłowego ujmowania kwestii narodowościowej, religii (sam jest z przekonania uczestnikiem Kościoła narodowego). Posiada również pewne braki obycia towarzyskiego. Umie zachować tajemnicę służbową. Biernat z każdym miesiącem podnosi swój poziom intelektualny i fachowy, tak że rokuje nadzieje na pierwszorzędnego pracownika bezp[iecieństwa]”³².

Kolejne awanse Bolesława Biernata zdawały się potwierdzać rokowanie Adama Humera. 25 kwietnia 1946 r. ówczesny naczelnik Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie Jan Karpiński pisał o Bierancie: „jest pracownikiem dobrym, z obowiązków swoich wywiązuje się. Zna pracę śledczą. Jako kierownik Sek[cji] II Wydz[iału] Ś[ledczego] nie umie ująć całości. Zdyscyplinowany. Politycznie pewny, choć słabo wyrobiony. Czł[onek] PPR. Najlepiej prowadzi sprawy bandyckie”³³. W uznaniu dla dotychczasowej pracy 20 grudnia 1946 r. Biernata przeniesiono do WUBP w Krakowie na stanowisko zastępcy naczelnika Wydziału Śledczego. Wydaje się jednak, że niesprawdzenie się w nowej roli spowodowało zahamowanie jego kariery³⁴.

Cechą charakterystyczną pierwszego okresu działalności WUBP w Lublinie (od sierpnia 1944 do stycznia 1945 r.) było to, że na czele zdecydowanej większości sekcji stanęli absolwenci szkoły NKWD w Kujbyszewie. Z dniem 21 sierpnia 1944 r. skierowano do WUBP 18 „kujbyszewiaków”. Połowę z nich rozkazem z 12 stycznia 1945 r. wydelegowano do tworzenia struktur aparatu represji na „nowo wyzwolonych” terenach Polski. Co prawda Sekcja Śledcza była wyjątkiem, gdyż na jej czele nie stanął „kujbyszewiak”, ale do prac w niej skierowano dwóch z nich. Byli nimi

³² AIPN Ka, 0146/260, Akta osobowe Bolesława Biernata, k. 36.

³³ *Ibidem*, k. 41

³⁴ W charakterystyce sporządzonej 9 VI 1947 r. przez naczelnika Wydziału Personalnego WUBP w Krakowie czytamy m.in.: „oceny fachowej nie mogę podać ze względu na to, że przez okres trzech miesięcy nie wykazał się żadną pracą. [...] Poziom intelektualny średni, nie uczy się. [...] myśli tylko o swojej rodzinie i gospodarczo, tak, że praca zawodowa przeszła na plan drugi. [...] Jak wynika z relacji naczelnika Wydziału Śledczego [...] przez cały okres swej pracy w Krakowie ani jednej sprawy nie zrobił. Nie cieszy się autorytetem wśród oficerów śledczych” (*ibidem*, k. 39–39v.). Nic dziwnego, że już 21 VII 1947 r. powrócił do Wydziału Śledczego w Lublinie, ale na stanowisko starszego oficera śledczego. Pod charakterystyką sporządzoną 15 VII 1948 r. przez ówczesnego naczelnika Wydziału Śledczego kpt. Janusza Wołodkę, która była ogólnie rzecz biorąc pozytywna dla Biernata, swoje uwagi zawarła naczelnik Wydziału Personalnego w Lublinie Eugenia Wróblewska, która napisała: „Charakterystyka nie jest obiektywna. Ob. Biernat lekceważy obowiązki służbowe – w pracy brak orientacji, faktycznie więcej »łazi« po ulicy w godz[inach] służbowych niż pracuje. Jako b[yl]y z[astęp]ca naczelnika powinien wykazać się pracą i inicjatywą. Narzeka, że jest pokrzywdzony, a nie stara się o to żeby wykazać się pracą. Zamyślony raczej o swym gospodarstwie w Kraśniku (około 10 ha ziemi ornej)” (*ibidem*, k. 44v.). Czarę goryczy u Biernata przepełniło wydarzenie ze stycznia 1951 r., o którym tak pisał w raporcie z 16 I 1951 r. do ówczesnego naczelnika Wydziału Śledczego kpt. Anatola Józefowicza: „W związku z tym, że w Sekcji II Wydziału Śledczego obecnie zostali awansowani do stopnia porucznika ci, którzy w 1945 r. aplikowali przy mnie na oficerów śledczych i ja uczyłem ich (a dlaczego ja nie zostałem awansowany, to w to nie wchodzi, są od tego władze wyższe), lecz jest to dla mnie mocno kompromitujące, abym ja z ww. wspólnie pracował, przeto proszę ob. naczelnika o wejrzenie w moją sprawę i przyczynienie się, abym został przeniesiony do wydziału nieoperatywnego lub na teren innego województwa” (*ibidem*, k. 49).

Struktury

wspomniani wcześniej Antoni Zarembiuk, który przez miesiąc pełnił funkcję zastępcy kierownika Sekcji VIII, i Marceli Srokowski. Ten drugi podobnie jak Zarembiuk pochodził z Kresów Wschodnich – z Lwowskiego. Od 1941 r. walczył w szeregach Armii Czerwonej, następnie znalazł się w 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, brał udział w bitwie pod Lenino. Z Wojska Polskiego Srokowski trafił do szkoły NKWD w Kujbyszewie.

W Sekcji Śledczej Antoni Zarembiak i Marceli Srokowski spełniali dwojaką rolę. Z całą pewnością można stwierdzić, że w początkowym okresie byli jedyną wykwalifikowaną siłą. To oni wiedzieli, w jaki sposób przesłuchiwać ujętych, jak wymuszać od nich zeznania i w jaki sposób wykorzystywać je operacyjnie. Ponadto pełnili funkcję edukacyjno-szkoleniową, wpajając te wszystkie umiejętności innym oficerom pracującym w tej sekcji. Srokowski pracował jedynie do stycznia 1945 r. Następnie otrzymał nominację na kierownika Sekcji Śledczej w WUBP w Kielcach. Zarembiuk pracował miesiąc dłużej. W lutym 1945 r. objął kierownictwo nowo utworzonego Wydziału do Walki z Bandytyzmem w WUBP w Lublinie. Powrócił do Sekcji VIII 28 kwietnia 1945 r. jako zastępca kierownika. Szkoleniem oficerów śledczych zajmował się również „doradca” sowiecki kpt. Struczkow³⁵.

Do pierwszych oficerów śledczych oprócz Adama Humera i Serafina Saczewy należeli Elwira Szykowska, Zenon Słowicki, Henryk Deresiewicz, Stefan Marcinkiewicz, Waław Ziemichód oraz wspomniani absolwenci szkoły NKWD w Kujbyszewie. Ze sprawozdania pochodzącego prawdopodobnie z listopada 1944 r. wynika, że na stanowiskach oficerów śledczych oprócz wymienionych zatrudniono Stanisława Kuciapę i Ignacego Skibińskiego. W tym samym czasie z sekcji odeszli Słowicki i Szykowska. Z raportu dziennego sporządzonego 2 grudnia 1944 r. przez kierownika sekcji wynika, że z przewidywanego etatu dla 26 osób zatrudnionych było jedynie 11 osób (kierownik, 4 śledczych, 2 śledczych w terenie oraz 4 pracowników kancelarii)³⁶. Personalnie sekcję wzmocniono 15 grudnia 1944 r. Skierowano wtedy do niej: Bolesława Biernata, Tadeusza Kasperka i Feliksa Zawadzkiego. Na początku stycznia 1945 r. w sekcji rozpoczął pracę Władysław Długosz, już po miesiącu okazało się, że nie nadawał się do pracy w aparacie represji.

Z raportu dziennego z 1 lutego 1945 r. wynika, że przez cały styczeń w obsadzie nie zaszły prawie żadne zmiany. Oprócz kierownika sekcji pracowało 6 śledczych (jedynym nowym był Stanisław Wtykło) oraz 3 pracowników kancelaryjnych³⁷. Przez cały miesiąc liczba oficerów wzrosła do 8. W tym czasie przybyli Teodor Maksymiuk, Aleksander Ogrodowski i Mieczysław Smaga. Ubył Feliks Zawadzki, który odszedł na stanowisko kierownika PUBP w Łukowie.

Z „Etatu WUBP” wynika, że po zmianach organizacyjnych w połowie lutego 1945 r. obsada Sekcji VIII miała się składać z 23 osób. Z dokumentu pochodzące

³⁵ A. Humer, *op. cit.*, s. 150.

³⁶ AIPN Lu, 030/1, Sprawozdanie dzienne kierownika Sekcji Śledczej WUBP w Lublinie Adama Humera z 2 XII 1944 r., k. 7.

³⁷ AIPN Lu 030/2, t. 1, Raport dzienny kierownika Sekcji Śledczej WUBP w Lublinie Adama Humera z 1 II 1945 r., k. 6.

go z trzeciej dekady marca lub początku kwietnia 1945 r. wynika, że w tym czasie w sekcji zatrudnionych było 18 osób. Nieobsadzone były stanowiska: zastępcy kierownika sekcji, jednego wywiadowcy oraz 3 starszych oficerów śledczych. Stanowisko brygadiera aresztowań pełnił Jerzy Szawdzin, podlegało mu 2 starszych wywiadowców (Tadeusz Markowski, Władysław Repka), 3 wywiadowców (Marian Markowski, Bogdan Jeleń, Zbigniew Kwiatek), 2 młodszych wywiadowców (Mikołaj Wołos, Władysław Kowalczyk). Ponadto w sekcji pracowało w sumie 9 śledczych: 5 oficerów śledczych – Jan Karpiński, Bolesław Biernat, Tadeusz Kasperek, Ignacy Skibiński, Stanisław Wtykło oraz 4 młodszych oficerów śledczych – Teodor Maksymiuk, Aleksander Ogrodowski, Mieczysław Smaga i Chaim Połosecki³⁸.

Według danych z 1 września 1945 r. w sekcji pracowało nadal 9 oficerów śledczych (4 starszych oficerów śledczych, 4 oficerów śledczych i 1 młodszy oficer śledczy³⁹). Tyle tylko, że ze stanu osobowego z marca 1945 r. pozostali jedynie Jan Karpiński, Stanisław Wtykło i Bolesław Biernat. Jednak Karpiński był już kierownikiem sekcji, a Wtykło 6 września objął funkcję jego zastępcy. Faktycznie prawie wszyscy śledczych uległ wymianie. W tym czasie w sekcji pracowali: od maja 1945 r. Władysław Paleń, od czerwca 1945 r.: Edward Jaśkowski, Zdzisław Naporowski, Wacław Zasada, Leonard Zdziechowski; od sierpnia 1945 r. – Bogdan Jeleń, Wiktor Sawicz, Bronisław Wiśniewski. Aż czterech spośród tych, którzy rozpoczęli służbę w czerwcu 1945 r., skierowano ze szkoły MBP w Łodzi⁴⁰.

Miesiąc później stan osobowy powiększył się o jednego oficera śledczego (3 starszych oficerów śledczych, 4 oficerów śledczych, 3 młodszych oficerów śledczych)⁴¹. Po kolejnych dwóch miesiącach 1 grudnia 1945 r. pracowało już 13 oficerów śledczych (3 starszych oficerów śledczych, 6 oficerów śledczych, 4 młodszych oficerów śledczych)⁴². Między innymi służbę rozpoczęli: od września Alfred Jakimiak, Bolesław Kuchta, Zygfryd Łaska; od listopada Władysław Grzelak⁴³, a od grudnia do sekcji po kilkumiesięcznej służbie w PUBP w Kraśniku powrócił Tadeusz Kasperek.

1 stycznia 1946 r. rozkazem personalnym szefa WUBP w Lublinie z Sekcji VIII (śledczej) Wydziału I przeniesiono do Wydziału IV „A” dziewięciu oficerów śledczych, byli to: Bolesław Biernat, Tadeusz Kasperek (starsi oficerowie śledczy), Zdzisław Naporowski, Władysław Paleń, Wacław Zasada (oficerowie śledczy), Bogdan Jeleń, Zygfryd Łaska, Janina Piskorska, Wiktor Sawicz (młodzi oficerowie śledczy)⁴⁴. Wszyscy oni zostali zgrupowani w Sekcji II.

Analizując kolejne sprawozdania naczelnika tego wydziału z lat 1946–1947, można stwierdzić, że przez cały ten okres oficerów śledczych było siedmiu (nie licząc naczelnika wydziału, jego zastępcy oraz kierownika Sekcji II). Udało się ustalić, że od stycznia 1946 do końca kwietnia 1947 r. do służby w sekcji skierowano jedenastu no-

³⁸ AIPN Lu, 029/2, Etat Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego z marca 1945 r., k. 13–14.

³⁹ AIPN Lu, 029/4, Sprawozdanie WUBP o stanie zatrudnienia na 1 IX 1945 r., k. 25.

⁴⁰ AIPN Lu, 04/760, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1945 r., k. 47.

⁴¹ AIPN Lu, 029/4, Sprawozdanie WUBP o stanie zatrudnienia na 1 X 1945 r., k. 28.

⁴² AIPN Lu, 029/4, Sprawozdanie WUBP o stanie zatrudnienia na 1 XII 1945 r., k. 34.

⁴³ AIPN Lu, 04/761, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1945 r., k. 34, 64.

⁴⁴ AIPN Lu, 04/762, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1946 r., k. 38.

Struktury

wych śledczych. Pracę podjęło jednak dziesięciu, gdyż Stanisława Gołajucha w dzień po skierowaniu zawieszono w czynnościach z powodu aresztowania.

20 kwietnia 1946 r. stan osobowy Wydziału Śledczego wynosił 16 osób: naczelnik, zastępca naczelnika, sekretarka i maszynistka; Sekcja I: kierownik, 4 wywiadowców oraz depozytowy; Sekcja II: kierownik, 2 starszych oficerów śledczych, 2 oficerów śledczych, 2 młodszych oficerów śledczych. Do pełnego etatu brakowało więc 15 osób⁴⁵.

Należy zwrócić uwagę na przyczyny, które powodowały odchodzenie ze służby w tym okresie. Otóż dla przykładu Jana Barana zwolniono za pijaństwo, Włodzimierz Bojko zdezerterował, Stanisław Gołajuch, Władysław Grzelak, Jan Róziewicz zostali zwolnieni dyscyplinarnie, a ich sprawy skierowano na drogę sądową, pozostali z podanej liczby zostali skierowani do jednostek powiatowych bądź do innych struktur WUBP, Bolesław Kuchta popełnił samobójstwo. Nieprzerwanie natomiast w sekcji pracowali: chor. Tadeusz Kasperek, chor. Władysław Paleń, chor. Wiktor Sawicz oraz Bogdan Jeleń.

Z analizy przebiegu służby poszczególnych oficerów śledczych wynika, że osoby rozpoczynające pracę w tym ogniwie w kolejnych latach awansowały na wysokie stanowiska w hierarchii aparatu represji. Za najbardziej błyskotliwą należy uznać karierę pierwszego kierownika Sekcji VII/VIII (śledczej) Adama Humera, który formalnie od września 1951 do marca 1955 r. pełnił funkcję wicedyrektora okrytego ponurą sławą Departamentu Śledczego MBP. Należał on również do nielicznego grona byłych funkcjonariuszy UBP skazanych za swoje zbrodnie w wolnej Polsce. W 1996 r. Sąd Rejonowy w Warszawie skazał go na dziewięć lat więzienia.

Jego następcą Jan Karpiński nie zrobił równie błyskotliwej kariery jak Humer, ale dosłużył się funkcji kierownika Katedry Śledztwa, Prawa i Kryminalistyki w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie, a następnie funkcji inspektora przy kierownictwie Departamentu VII. Kończył służbę jako zastępca naczelnika jednego z wydziałów tego departamentu. Również Antoni Zarembiuk dosłużył się stanowiska naczelnika wydziału w MBP. Jan Huszcza po kilku latach pełnienia funkcji zastępcy naczelnika i naczelnika Wydziału Śledczego WUBP we Wrocławiu, a następnie w WUBP w Olsztynie kontynuował pracę w MBP, przechodząc następnie do pracy w więziennictwie. Kolejny ze śledczych, Jan Jędrej, również pracował w MBP/MSW, pełniąc między innymi funkcję p. o. naczelnika Wydziału I Biura Śledczego MSW. Z kolei Marceli Srokowski był między innymi zastępcą szefa WUBP w Białymstoku, a następnie inspektorem w MSW.

Kilku z oficerów śledczych dosłużyło się stanowisk zastępców bądź naczelników wydziałów w różnych ogniwach wojewódzkich w Polsce: Jerzy Szawdzin (naczelnik Wydziału „B” – obserwacja – SB w Lublinie), Stanisław Dawidiuk (naczelnik Wydziału Śledczego Wojewódzkiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Publicznego i Służby Bezpieczeństwa w Krakowie), Henryk Gryta (zastępca naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Szczecinie i Wrocławiu), Bogdan Jeleń (naczelnik Wy-

⁴⁵ AIPN Lu, 030/3, Sprawozdanie dekadowe naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie Jana Karpińskiego za okres od 10 IV do 20 IV 1946 r., k. 147.

działu Śledczego Wojewódzkiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu), Tadeusz Markowski (od 1962 do 1975 r. kierował SB w Lubartowie, a następnie w Zamościu), Feliks Zawadzki (naczelnik Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie i Wydziału X w Kielcach), Antoni Zychman (naczelnik Wydziału Kontroli Ruchu Drogowego KW MO w Lublinie).

Przypadek Jerzego Szalasta jest charakterystyczny dla pewnej grupy młodych ludzi, którzy wiążąc się aparatem represji, liczyli na wyrwanie się z biedy i zrobienie mniejszej lub większej kariery zawodowej. Gdy zgłosił się w marcu 1945 r. do PUBP w Lubartowie, nie miał jeszcze ukończonych 18 lat. Pochodził ze skomunizowanej wioski Rozkopaczew⁴⁶. Jego ojciec był działaczem KPP (zamordowany przez Niemców na Majdanku). Początkowo Jerzego Szalasta zatrudniono w charakterze wartownika. Z raportu kierownika tego urzędu Aleksandra Moniuka z początku 1946 r. wynika, że WUBP w Lublinie nie godził się na zatwierdzenie Szalasta z powodu zbyt młodego wieku. Moniuk w odpowiedzi pisał: „jest wzorowym pracownikiem, zalety jego to sumienność, dyscyplina, odwaga i wytrwałość w pracy, [...] w zdecydowanej walce z reakcją, powrócić do domu nie może, jest zdolnym i dobrym bojownikiem o wolność i demokrację. [...] W listopadzie 1945 r. podczas operacji przeprowadzonej na terenie gm. Ludwin przeciwko bandzie »Uskoka« [Zdzisława Brońskiego – S.P.] schwytał żywcem jednego z członków bandy wraz z lkm. W styczniu 1946 r. na terenie wsi Wólka Zawieprzycka stoczył walkę z bandą, gdzie jednego zabił, drugi został ranny. W obydwu wypadkach dał materiał do dalszego prowadzenia dochodzeń przeciwko elementom reakcyjnym”⁴⁷.

Z 20 stycznia 1948 r. pochodzi charakterystyka wystawiona przez szefa PUBP w Hrubieszowie Józefa Strocenia, gdzie wtedy Szalast pracował. Pisał on: „oppanowanie pracy dobre, brak umiejętności pracy z agenturą, samodzielność i inicjatywę posiada dostateczną, szybkość orientacji posiada, zdolny w kierunku wydawania decyzji, poczucie odpowiedzialności ma dobre, pracowity, zdyscyplinowany, zachowanie tajemniczy służbowej. [...] poziom intelektualny średni, brak dostatecznej inteligencji, zarozumiałe, indywidualne[go] samokształcenia nie prowadzi, pomimo że ma chęci, gdyż znajduje się w terenie, zdolność osobistą w kierunku śledztwa ma dostateczną, ideowy odważny, uczciwy, prawdomówny, nałogów i wad nie dało się zauważyć, zachowanie się w życiu prywatnym dobre, stosunki towarzyskie dobre. [...] zajmowanemu stanowisku odpowiada, lecz na wyższe stanowisko nie kwalifikuje się, brak operatywnego podejścia do sprawy”⁴⁸. W UBP pracował do kwietnia 1955 r.

Przypadek Zenona Słowickiego świadczy z kolei o tym, że niejednokrotnie nowo przyjęty funkcjonariusz trafiał do pionu, w którym praca mu nie odpowiadała. Przed wojną Słowicki ukończył dwa lata prawa i tylko dlatego skierowano go do Sekcji VII (śledczej), mimo że w podaniu prosił o zatrudnienie w charakterze tłumacza. Znał

⁴⁶ Zob. więcej: Z. Broński „Uskok”, *Pamiętnik (1941 – maj 1949)*, wstęp i red. naukowa S. Poleszak, Warszawa 2004, s. 164–171.

⁴⁷ AIPN Lu, 028/1591, Akta osobowe Jerzego Szalasta, k. 20.

⁴⁸ *Ibidem*, k. 22.

trzy języki obce: niemiecki, rosyjski i ukraiński. Po trzech tygodniach pracy w tejże sekcji 5 października 1944 r. skierował podanie do ówczesnego kierownika WUBP w Lublinie kpt. Teodora Dudy, w którym pisał: „Wobec stwierdzenia przez kierownika Sekcji VII ob. Humera, że dokonywane przeze mnie badania zatrzymanych są nieumiejętne, a zadawane im pytania niewłaściwie sformułowane, proszę uprzejmie o łaskawe przeniesienie mnie na inne stanowisko (do innej sekcji), gdzie będę mógł być więcej pożytecznym. Zaznaczam, że z opinią ob. Humera zgadzam się w zupełności i stwierdziłem to już po pierwszym dniu pracy w Sekcji VII, że do tego rodzaju pracy nie nadaje się, nie posiadając w tej dziedzinie ani praktyki, ani potrzebnych ku temu zdolności. Z usposobienia bowiem i charakteru jestem człowiekiem, który w każdym widzi prędzej dobre niż złe strony i dlatego też uważam, iż nie odpowiadam wymaganiom zajmowanego przeze mnie stanowiska urzędnika śledczego”⁴⁹. Jego podanie rozpatrzono w ten sposób, że zwolniono go ze służby.

Oprócz tych, którzy robili kariery, była liczna grupa śledczych, których wydalono ze służby z powodu różnego rodzaju przestępstw, bądź też wskutek zatajenia informacji o swej działalności przed przyjęciem do służby w UBP. Wydaje się celowe dokładne zaprezentowanie kilku charakterystycznych przypadków.

Pierwszym z nich jest sprawa Wacława Ziemiachoda, którą omówiono wcześniej. Kolejna to sprawa Władysława Grzelaka, który był oficerem śledczym WUBP od 15 listopada 1945 do 26 czerwca 1946 r. Został skazany wyrokiem WSR w Lublinie na pięć lat więzienia. Co prawda z bezpieki wydalono go w czasie, kiedy służył w PUBP w Hrubieszowie, niemniej jednak już podczas pracy w WUBP w jego postępowaniu zauważono niepokojące objawy. Naczelnik Wydziału Śledczego por. J. Karpiński tak charakteryzował go w zeznaniu: „jako pracownik na swoim stanowisku (of[icer] śledczy) mógłby pracować i do pracy nadawałby się, gdyby zaniechał picia wódki, lecz ww. podczas pobytu w WUBP Lublin pomimo moich uwag, by zaprzestał z pijaństwem, poprawy swej nie uwidaczniał, także po swym przeniesieniu na równorzędne stanowisko do [PU]BP Hrubieszów zaczął pić wódkę jeszcze na większą skalę [...] w pracy zaniedbywał się zupełnie. Zarówno jak w Lublinie, także i w Hrubieszowie ww. w godzinach pracy udawał się na wódkę, po czym w nietrzeźwym stanie powracał do urzędu, co też tym samym czynił siebie zupełnie niezdolnym do pracy, tak że postępowaniem swoim demoralizował innych funkcjonariuszy, a tym bardziej dlatego, iż był oficerem śledczym, na którym to stanowisku specjalnie w powiecie powinien był dawać dobry przykład dla reszty pracowników urzędu”⁵⁰. Jednak najpoważniejszy zarzut stanowiło to, że: „jednego razu jechał wraz z aresztowanymi do Lublina, wypożyczył od szefa urzędu [chor./ppor. Józef Makuch – S.P.] pistolet, którego po powrocie z Lublina szefowi nie zwrócił, tłumacząc się, iż pistolet zostawił u matki w Kraśniku, lecz koledzy jego mówią, że pistolet ten on sprzedał i pieniądze przepił”⁵¹.

⁴⁹ AIPN Lu, 028/1276, Akta osobowe Zenona Słowickiego, k. 7.

⁵⁰ AIPN Lu, 17/17, Akta sprawy przeciwko Władysławowi Grzelakowi, Protokół przesłuchania świadka Jana Karpińskiego z 17 XII 1947 r. w WUBP w Lublinie, k. 34.

⁵¹ AIPN Lu, 17/17, Akta sprawy przeciwko Władysławowi Grzelakowi, Raport naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Lublinie kpt. Antoniego Zarembiuka z 2 XI 1946 r., k. 15–16.

Problemy alkoholowe były przyczyną wydalenia ze służby śledczej również Jana Barana. Z 27 czerwca 1946 r. pochodzi jego charakterystyka sporządzona przez ówczesnego szefa PUBP w Chełmie por. Bolesława Rycerza, w której co prawda nie wspominał o problemach alkoholowych, ale wyliczał inne niedociągnięcia: „pracuje w tut[ejszym] UBP od m[iesią]ca listopada 1945 r., w pracy swojej nie wywiązał się jako dobry demokrat, liczy się w pracy z czasem – dlatego wyłamał się z dyscypliny, będąc na stanowisku starszego ofic[era] śled[czego]. W tut[ejszym] UBP nie umiał sobie zorganizować pracy, tak ażeby mógł ją wykonać należycie, zachowanie moralne jest dobre, zachowanie się do interesantów bardzo dobre, stosunek do przełożonych jest dobry, brak energii, politycznie słabo rozwinięty, poziom kultury mały”⁵². Najwidoczniej po przeniesieniu go do Wydziału Śledczego w Lublinie w sierpniu 1946 r. w ciągu kilku miesięcy problemy alkoholowe stały się głównym problemem, gdyż już 30 kwietnia 1947 r. wydalono go ze służby „z powodu częstego upijania się i złego wywiązywania się z obowiązków służbowych”.

Z innego powodu zwolniono ze służby z Janusza Róźiewicza. Od października 1944 r. służył on w PUBP w Siedlcach w charakterze pomocnika biurowego, choć faktycznie spełniał rolę wywiadowcy śledczego Sekcji VII. W trakcie jednej z akcji został ranny, wskutek czego amputowano mu nogę. Z powodu kalectwa kierownik WUBP w Lublinie ppłk. F. Grzybowski w maju 1945 r. podjął decyzję o jego zwolnieniu. Jednak ze względu na dotychczasową nienaganną pracę nie zwolniono go, co więcej – na wniosek kierownika PUBP w Siedlcach mianowano go młodszym oficerem śledczym. Z raportu kierownika Wydziału ds. Funkcjonariuszy MBP mjr. Stefana Sobczaka sporządzonego 11 września 1945 r. wynika, że w 1945 r. jeden z pracowników PUBP w Siedlcach Eliaż Zysman wziął łapówkę od krewnych aresztowanego w obławie, którego z braku dowodów miano i tak zwolnić. Łapówką podzielił się z Róźiewiczem. W trakcie dochodzenia obaj przyznali się do stawianych im zarzutów. Sprawę przeciwko Zysmanowi skierowano do Prokuratury Sądu Wojskowego. Łagodniej potraktowano Róźiewicza, którego ze względu na kalectwo oraz dobrą ocenę dotychczasowej pracy pozostawiono w UBP. Karę miało stanowić przeniesienie na inny teren⁵³. Wydział Personalny w Lublinie zaproponował przeniesienie go do Sekcji VIII (śledczej) Wydziału I WUBP w Lublinie, gdzie miał odbyć krótkie przeszkolenie, a następnie miał podjąć pracę w PUBP w Chełmie. Prawdopodobnie ze względu na sprzeciw kierownictwa WUBP pozostał w Siedlcach.

Po kilku miesiącach, 15 lutego 1946 r., kierownik Wydziału IV „A” J. Karpiński zwrócił się propozycją do kierownika Wydziału Personalnego o skierowanie Róźiewicza na stanowisko oficera śledczego Sekcji II tego wydziału⁵⁴. Przybył do wydziału 18 lutego 1946 r. i już po niespełna dwóch tygodniach pojawiły się problemy. 29 lutego samowolnie opuścił urząd i pojechał do żony mieszkającej w Siedlcach. Jak później ustalono, od znajomego lekarza otrzymał trzydziestodniowe zwolnienie z pracy. Jednak poważniejsze kłopoty wynikały z raportu datowanego na 18 maja

⁵² AIPN Lu, 028/22, Akta osobowe Jana Barana, k. 22.

⁵³ AIPN Lu, 028/1210, Akta osobowe Janusza Róźiewicza, k. 13.

⁵⁴ *Ibidem*, k. 14–17.

Struktury

1946 r., a sporządzonego przez kierownika Sekcji ds. Funkcjonariuszy w Wydziale Personalnym WUBP w Lublinie por. A. Zarembiuka. Wynikało z niego, że oprócz jednego wcześniej udowodnionego przypadku Róziewicz w 1945 r. przyjął jeszcze trzy łapówki, w sumie 18 tys. zł. Ponadto w styczniu 1946 r. zagubił depozyt aresztowanego⁵⁵. Tym razem potraktowano go surowiej. Został aresztowany, a jego sprawę z 1 czerwca 1946 r. skierowano do Wojskowej Prokuratury Rejonowej. W tym samym dniu zwolniono go dyscyplinarnie ze służby. Brak jednak dokumentów świadczących o tym, że został skazany.

Zupełnie inaczej wyglądał przypadek Zygryda Łaski. Mając niespełna 18 lat, zgłosił się do UBP, a po ukończeniu szkolenia w szkole MBP w Łodzi skierowano go we wrześniu 1945 r. do Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie. Po pół roku, 17 marca 1946 r. kierownik wydziału J. Karpiński tak charakteryzował swojego podwładnego: „jest pracowity, oddany, poświęcony, zdyscyplinowany, mimo młodego wieku jest bardzo dobry mł[odszy] oficer śledczy. Żadnych wad nie ma, politycznie pewny. Okazuje dużo chęci”⁵⁶. W przywołanym zapisu mogłoby wynikać, że wielka kariera stała przed nim otworem. Jednak z kolejnego dokumentu – raportu naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy por. Konstantego Murawskiego spisanego 1 kwietnia 1947 r. – wynikało, że w ciągu następnego roku w postępowaniu Łaski zaszła diametralna zmiana. Miał on systematycznie zaniedbywać swoje obowiązki służbowe. Na poparcie tego zarzutu przytaczał przykłady: 24 grudnia 1946 r., mimo zarządzonego ostrego pogotowia i zakazu opuszczania budynku WUBP, Łaska, nie przejmując się tym pojechał do Krasnegostawu. 10 stycznia, będąc w Lublinie, nie pojawił się w pracy, a przez swoją siostrę przesłał zwolnienie lekarskie, które, jak się okazało nieudolnie sfałszował, przedłużając okres swojej niezdolności do służby. Po upływie terminu zwolnienia (sfałszowanego) do 27 stycznia nie zgłosił się do pracy, przebywał w Krasnymstawie, gdzie u tamtejszego szefa PUBP interweniował w sprawie zwolnienia zatrzymanych, podawał im paczki, zarekwirował maszynę do pisania. 29 stycznia 1947 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy Wydziału ds. Funkcjonariuszy. Jednak ze względu na młody wiek nie przedsięwzięto wobec niego czynności sądowych, a jedynie postanowiono wydalić go z UBP z uzasadnieniem „nienadający się do pracy w służbie”⁵⁷.

Podobnie potoczyła się kariera Edwarda Sapały, który po ukończeniu 16 lat zgłosił się w listopadzie 1944 r. na ochotnika do organizowanego przez komunistów WP. Mając zaledwie 18 lat, po demobilizacji trafił do UBP. Przyjęty w sierpniu 1946 r., został skierowany do Wydziału Śledczego. Z 7 stycznia 1947 r. pochodzi charakterystyka sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału Śledczego por. J. Huszcę, w której pisał: „W pracy jest chętny. Pracuje chaotycznie, jest lekkomyślny. Robi szereg głupstw. Potrzebuje nad sobą dużo pracy. Ma o sobie wielkie wyobrażenie. Materiał na oficera śledczego możliwy. Politycznie jest dotychczas pew-

⁵⁵ *Ibidem*, k. 17–19.

⁵⁶ AIPN Lu, 028/968, Akta osobowe Zygryda Łaski, k. 19.

⁵⁷ *Ibidem*, k. 22–23.

ny”⁵⁸. Jak wynika z dalszego biegu wydarzeń, Sapała szybko stracił motywację do bycia śledczym. Potwierdza to treść wniosku o jego zwolnienie z 9 lutego 1947 r. sporządzonego przez naczelnika Wydziału Śledczego por. Jana Karpińskiego, który pisał: „Sapała Edward, będąc na st[anowisku] mł[odsze]go of[icera] ś[ledczego] WUBP w Lublinie, nie wykazał zdolności ani chęci w pracy. Nie wywiązywał się [z] nałożonych na niego obowiązków, rozgłaszał tajemnicę służbową. Kontaktował więźniów z rodzinami. Gdy był delegowany w teren, zachowaniem swoim kompromitował pracowników bezpieczeństwa, sprowadzał sobie kochanki i karmił kosztem urzędu; przykład Hrubieszów – z pracy został zdjęty i postawiony na kartotece, gdzie kompletnie nie robił nic, przez nieróbstwo doprowadził kartotekę do zaśmiecenia, skąd został zdjęty i ponownie posłany w teren. Będąc w terenie w Białej Podlaskiej i Międzyrzeczu, przez okres dwóch tygodni nie robił nic, a chodził i afiszował, że on jest z bezpieczeństwa z Lublina i przeszkadzał innym w pracy. Mimo kar i upomnień poprawy nie wykazał”⁵⁹. Jako powód zwolnienia podano: „nienadający się do pracy w organach, pijaństwo”.

Inną grupę stanowili funkcjonariusze wydaleny z UB wskutek informacji zgromadzonych przez kontrwywiad wewnętrzny, które w ocenie UB były kompromitujące i uniemożliwiały ich dalszą służbę. Z 7 lipca 1947 r. pochodzi raport por. Konstantego Murawskiego, naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Lublinie, w którym pisał: „zważywszy, że Kasperek Tadeusz za czasów okupacji niemieckiej przysługiwał się Niemcom, utrzymywał z nimi bliskie kontakty, natomiast w stosunku do narodu polskiego zachowanie jego było bardzo złe, a nawet w kilku wypadkach dopuścił się bicia niektórych osób [...], jak również u Kasperka zauważono od dawna przejawy wrogiego ustosunkowania się do ruchu robotniczego, działającego za czasów sanacyjnych, jak i za czasów okupacji niemieckiej, oraz to, że Kasperek obecnością w UB kompromituje org[ana] bez[pieczeństwa] publ[icznego], ponieważ ludność z pow. Kraśnik zna i widzi ww. zatrudnionego w UB, który za czasów okupacji niemieckiej postępowaniem swym gnębił podległą mu ludność, nie oszczędzając dla niej i bicia, dlatego też Kasperek Tadeusz nie może być funk[cjonariuszem] UB na żadnym terenie”⁶⁰. Por. Murawski postulował wobec niego areszt oraz skierowanie wniosku o dochodzenie do Prokuratury Okręgowej w Lublinie oraz zwolnienie z UB. MBP zaopiniowało pozytywnie tylko trzeci postulat.

Mieczysław Smaga pracował w UB od października 1944 r., a od marca 1945 r. jako oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP. Z 16 kwietnia 1945 r. pochodzi charakterystyka sporządzona przez kierownika tej sekcji Adama Humera: „Smaga Mieczysław pracuje w charakterze of[icera] śledcz[ego] WUBP w Lublinie od połowy lutego 1945 r. Do tej pory nie uzyskał jeszcze pełnych kwalifikacji oficera śledczego. Posiada trudności w redagowaniu postanowień i aktów oskarżeń. Pracowity, nadzwyczaj zdyscyplinowany, dokładny w pracy, politycznie uświadomiony, taktow-

⁵⁸ AIPN Lu, 028/1239, Akta osobowe Edwarda Sapały, k. 17.

⁵⁹ *Ibidem*, k. 18.

⁶⁰ AIPN Lu, 028/772, Akta osobowe Tadeusza Kasperka, k. 19.

Struktury

ny wobec ludzi, ma dobre wycucie, jakie stanowisko zająć tak wobec aresztowanego, jak i wobec innych ze swego otoczenia. Pewny co do trzymania tajemnicy służbowej. Smaga z czasem będzie dobrym oficerem śledczym, po pracy nad podniesieniem jego kwalifikacji”⁶¹. Przez następne lata pracował między innymi w Wydziale ds. Funkcjonariuszy i Wydziale III. W tym czasie dokładnie była „prześwietlana” jego przeszłość. W raporcie pochodzącym z 15 kwietnia 1950 r. zawarto ustalenia śledczych z Wydziału ds. Funkcjonariuszy, które zdaniem kierownictwa UBP uniemożliwiały mu dalszą służbę. Wynika z niego, że Smaga do połowy 1942 r. działając w konspiracji, był członkiem „organizacji sanacyjnej »Syndykaliści«”. Ponadto jesienią 1941 lub w 1942 r. jako funkcjonariusz straży pożarnej wraz z kilkoma innymi strażakami oraz dwoma policjantami granatowymi ze wsi Nieciecz, pow. Puławy, wywieźli kilkanaście osób narodowości żydowskiej do Opola Lubelskiego. Natomiast w grudniu 1943 r. w lesie miał obrabować i znęcać się nad ukrywającymi się tam Żydami⁶². Prawdopodobnie w czasie popełnienia ostatniego z wymienionych przewinień pełnił funkcję komendanta żandarmerii GL na powiat puławski i podlegał Bolesławowi Kowalskiemu „Cieniowi” oraz Edwardowi Gronczewskiemu „Przepiórcze”. Zwolniono go ze służby 31 sierpnia 1950 r., a po siedmiu latach przerwy przyjęto do MO, skąd przeszedł do SB, gdzie służył do 1972 r.

Analizując informacje zawarte w aktach personalnych, nie natrafiono ani na jeden przypadek, aby ubiegający się o przyjęcie do służby w UBP prosił o skierowanie go właśnie do pionu śledczego. Otwarte natomiast pozostaje pytanie dotyczące motywacji wstępowania w szeregi UBP w ogóle. Ustalenia dotyczące tej właśnie kwestii oparte są wyłącznie na informacjach dotyczących oficerów śledczych, którzy przeszli przez omawiany pion w tym czasie. Niemożliwością jest udzielenie jednej prostej odpowiedzi na pytanie, dlaczego wspomniani funkcjonariusze tego pionu wstępowali do UBP. Można zaryzykować tezę, że głównym powodem zgłoszenia akcesu do tworzącego się aparatu represji było przekonanie o nadarzającej się okazji zrobienia kariery zawodowej. Większość z nich nie miałyby żadnych szans na zaistnienie w hierarchii urzędniczej w innej rzeczywistości, a powodem były braki w wykształceniu. Oczywiście w wielu przypadkach decyzja wynikała z pobudek ideologicznych – przedwojenna działalność w KPP, następnie konspiracja w PPR oraz w GL-AL.

Zapewne nieco inne były motywy wstępowania do bezpieki przedstawicieli mniejszości narodowych, szczególnie Żydów. Z piątki, która przeszła przez pion śledczy, jeden posiadał wykształcenie wyższe, dwóch niepełne wyższe, a dwóch zawodowe. Wszyscy urodzili się w latach 1909–1919, dobrze więc pamiętali przedwojenną rzeczywistość. Aleksander Ogrodowski stwierdził, że antysemityzm polskich nauczycieli uniemożliwił mu dalszą naukę. Jeśli chodzi o ich wojenne losy, to najmniej wiadomo o Marcinkiewicz, losy pozostałych były bardzo do siebie podobne: Karpiński, Ogrodowski i Połosecki stracili w trakcie zagłady ludności żydowskiej swoich najbliższych. Z piątki tej Deresiewicz i Połosecki byli w partyzantce – pierw-

⁶¹ AIPN Lu, 028/2056, Akta osobowe Mieczysława Smagi, k. 31.

⁶² *Ibidem*, k. 34–35.

szy w AL, a drugi w żydowskim oddziale samoobrony. Karpiński i Ogrodowski ukrywali się przed Niemcami. Wiadomo, że co najmniej ten drugi był poważnie zagrożony prawdopodobnie ze strony szmalcowników. Czego więc po tak okropnych przeżyciach szukali w strukturach aparatu represji: bezpieczeństwa, odwetu, a może chcieli budować nową, lepszą rzeczywistość? Z wymienionej piątki najdłużej, bo do 1957 r. w aparacie represji służył Karpiński, Deresiewicz poległ w bitwie z oddziałem Mariana Bernaciaka „Orlika” w Lesie Stockim w maju 1945 r. Charakterystyczne jest to, że dwóch z nich zdezerterowało ze służby. Połosecki w maju 1945 r., a Ogrodowski w październiku tego roku. Niestety, zachowany materiał nie pozwala na dokładne określenie przyczyn ich decyzji. Szczątkowe informacje odnoszące się do Ogrodowskiego wskazują na to, że od pewnego momentu stracił motywację do pracy. Być może było to spowodowane wydarzeniami w Krakowie i Kielcach. Po dezercji prawdopodobnie udało mu się dotrzeć do Palestyny.

Jakie były z kolei motywacje przedstawicieli mniejszości ukraińskiej? Jest kilka cech charakterystycznych dla osób z „grupy ukraińskiej” służących w pionie śledczym. Trzech (Maksymiuk, Saczewa, Sawicz) spośród sześciu osób pochodziło z tej samej wioski, z Dratowa w powiecie lubartowskim. Z kolei czterech ze wspomnianej grupy w czasie okupacji niemieckiej było w oddziałach partyzanckich GL-AL. Ponadto pięciu z tej grupy działało w PPR przed wstąpieniem do UBP (dwóch działało przed wojną w KPP), brak informacji o wcześniejszej działalności Zarembiuka, ale on był z kolei „kujbyszewiakiem”. Tak więc osoby z „grupy ukraińskiej” były silnie skomunizowane (bardziej niż te z „grupy żydowskiej”) i w czasie wojny należały do komunistycznej partyzantki. Niewykluczone, że w niektórych przypadkach dodatkową rolę odgrywała chęć osobistego odwetu. Tak było w przypadku Teodora Maksymiuka, który trafił do obozu koncentracyjnego na Majdanku z powodu donosu wójta gminy Ludwin, pow. Lubartów, Andrzeja Sadowego. Po schwytaniu Sadowego w kwietniu 1945 r. śledztwo osobiście prowadził Maksymiuk. Sadowy został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano⁶³.

Wydaje się, że zdecydowana większość z tych, którzy podejmowali prace w tym pionie, mogłaby podpisać się pod fragmentem podania o przyjęcie do służby w UBP złożonego przez Chaima Połoseckiego, który w latach 1942–1944 był członkiem żydowskiego oddziału samoobrony w lasach lubartowskich w gminie Firlej. Pisał on: „Posiadając [wiele] różnych informacji o działalności członków AK w woj. lub[elskim], chcę się przyczynić do wykrycia ich i równocześnie współpracować z Woj[ewódzkim] Urzęd[em] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w dalszej pracy”⁶⁴.

O tym, gdzie kierowano nowo przyjętego funkcjonariusza, decydowało kierownictwo WUBP. Trudno jednoznacznie stwierdzić, jakie kryteria decydowały o tym, że dany nowo przyjęty funkcjonariusz był kierowany do pionu śledczego. Zapewne najczęściej decydował przypadek, szczególnie jeśli decydowano o tym na poziomie PUBP – kiedy dany śledczy służący w PUBP wyróżniał się w pracy, awansował przeniesieniem do WUBP. Szczególnie w pierwszym okresie kierownictwo sugerowało

⁶³ Z. Broński „Uskok”, *Pamiętnik...*, s. 34.

⁶⁴ AIPN Lu, 028/1159, Akta osobowe Chaima Połoseckiego, k. 2.

się wykształceniem kandydata. Ze względu na specyfikę pracy w pionie śledczym starano się tam kierować osoby z propedeutycznym co najmniej wykształceniem prawniczym (Humer, Deresiewicz, Karpiński, Ziemichód), bądź ogólnym wyższym (Marcinkiewicz, Słowicki) oraz niepełnym średnim lub średnim (Gan, Jeleń, Kasprek, Połosięcki, Saczewa, Zawadzki). Począwszy od połowy 1945 r., do pracy w pionie śledczym kierowano absolwentów kilkumiesięcznej szkoły MBP w Łodzi. Kolejną grupę stanowiły osoby, których do pracy w tym pionie nie predysponowało co prawda wykształcenie, ale były sprawdzonymi członkami KPP, PPR, bądź też walczyły w czasie wojny w komunistycznej partyzantce.

Oficerowie śledczy w statystyce

Od sierpnia 1944 do kwietnia 1947 r. przez pion śledczy WUBP w Lublinie przewinęło się 48 śledczych. Dokładna analiza informacji zawartych w ich aktach personalnych nasuwa kilka ważnych wniosków. Wedle kryterium narodowości, 37⁶⁵ spośród tej liczby było narodowości polskiej, a pozostałych 11 wywodziło się z mniejszości narodowych – 6 z ukraińskiej (12,5 proc.), a 5 z żydowskiej (10,5 proc.). Stanowili więc niemal 23 proc. ogółu zatrudnionych. Jeszcze ciekawsze wyniki uzyskamy, jeśli przebadamy obsadę personalną pionu śledczego pod względem narodowości w pierwszym roku jego działalności. Otóż od sierpnia 1944 do sierpnia 1945 r. przez omawianą strukturę przewinęło się 33 śledczych, z czego aż 9 wywodziło się z mniejszości narodowych (5 Ukraińców i 4 Żydów), co stanowiło ponad 27 proc. wszystkich zatrudnionych. Jest to o tyle ciekawe, że po sierpniu 1945 r. w pionie tym służyło tylko 4 przedstawiciele mniejszości narodowych (1 żydowskiej, 3 ukraińskiej).

Stanowisko kierownika i zastępcy kierownika pełniło 8 osób (2 kierowników i 6 zastępców). Spośród tej liczby 4 było przedstawicielami mniejszości narodowych (2 Żydów i 2 Ukraińców), a to stanowiło 50 proc.⁶⁶ Są tą dane o tyle istotne, że funkcjonariusze pionu śledczego mieli bezpośredni, najczęstszy i najdłuższy kontakt z osobami przesłuchiwanymi. To z kolei mogło powodować wyrabianie u przesłuchiwanym przekonania, że śledczy są zdominowani przez przedstawiciele mniejszości narodowych (szczególnie w pierwszym roku działalności). Dla porównania 1 lutego 1946 r. we wszystkich ogniwach lubelskiej bezpieki (WUBP i PUBP) pracowały 1034 osoby narodowości polskiej (ponad 92 proc.), 60 ukraińskiej (5,3 proc.), 19 żydowskiej (1,7 proc.), 2 białoruskiej (0,17 proc.) i 7 (0,62 proc.) innej⁶⁷.

⁶⁵ W swoich wspomnieniach Adam Humer podał, że zarówno Jan Huszcza, jak i Stanisław Dawidiuk byli Ukraińcami. Obaj w swoich aktach osobowych podali narodowość polską. W tym wypadku na liczbę 48 oficerów śledczych 13 wywodziłoby się z mniejszości narodowych (27 proc.), Ukraińcy stanowiliby niemal 17 proc. stanu (A. Humer, *op. cit.*, s. 150).

⁶⁶ Przyjmując dane A. Humera mówiące o tym, że Jan Huszcza był Ukraińcem, procentowy udział przedstawiciele mniejszości narodowych w sprawowaniu funkcji kierowniczych w sekcji wynosiłby 62,5 proc., a nie 50 proc.

⁶⁷ L. Piłat, *Struktura organizacyjna i działalność Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie 1944–1945*, „Studia Rzeszowskie” 1999, t. 6, s. 88.

Kolejnym kryterium, według którego rozpatrywano grupę śledczych, było pochodzenie społeczne. Spośród 48 śledczych udało się ustalić dane 37 z nich. Aż 26 posiadało pochodzenie chłopskie (70 proc.), 9 robotnicze (24 proc.), a tylko 2 inteligenckie (2 proc.).

Jeśli chodzi o wyznanie, to spośród wspomnianej grupy udało się ustalić dane dotyczące 33 osób. Z tej liczby 17 zadeklarowało wyznanie rzymskokatolickie (52 proc.), 7 określiło się jako bezwyznaniowcy (21 proc.), 5 prawosławne (15 proc.), 2 mojżeszowe (6 proc.), a 2 (6 proc.) zadeklarowało się jako wierni Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego.

Dane dotyczące wykształcenia udało się ustalić odnośnie do 47 osób. Najliczniejszą grupę, 15 osób, tworzyły te z wykształceniem podstawowym, co stanowiło niemal 32 proc., drugą pod względem liczebności grupę tworzyły osoby z wykształceniem niepełnym średnim – 11 (23 proc.). Wykształcenie średnie posiadało 4 osoby (12 proc.), niepełne wyższe 5 osób (15 proc.), wyższe 1 osoba (2 proc.), zawodowe 3 osoby (9 proc.), niepełne zawodowe również 3 osoby (9 proc.), a niepełne podstawowe 5 osób (10 proc.). Z zestawienia tego wynika, że 27 osób (57 proc.) miało wykształcenie więcej niż podstawowe. Bardzo ciekawe wydaje się zestawienie danych dotyczących wykształcenia z informacjami dotyczącymi wykształcenia całej kadry WUBP w Lublinie na dzień 1 lutego 1946 r. Otóż okazuje się, że 908 zatrudnionych (81 proc.) posiadało jedynie wykształcenie podstawowe, z czego połowa (459) niepełne, 189 (17 proc.) wykształcenie średnie, a tylko 24 (2 proc.) rozpoczęte lub ukończone studia wyższe⁶⁸.

Równie ciekawie wygląda porównanie wykształcenia funkcjonariuszy pionu śledczego z wykształceniem kierowników i zastępców kierowników PUBP w województwie lubelskim w pierwszym roku działalności organów bezpieczeństwa publicznego (sierpień 1944 – czerwiec 1945 r.). Udało się ustalić wykształcenie 45 osób spośród grupy kierowniczej. Najwięcej z nich miało ukończoną jedynie szkołę podstawową – 20 (44 proc.), niepełne podstawowe miało – 9 (20 proc.), niepełne średnie – 9 (20 proc.), średnie – 3 (7 proc.), zawodowe – 3 (7 proc.), niepełne wyższe – 1 (2 proc.)⁶⁹. Z zestawienia tego wynika, że w całym aparacie represji na Lubelszczyźnie na dzień 1 lutego 1946 r. wykształcenie ponadpodstawowe posiadało jedynie 19 proc. funkcjonariuszy. Natomiast wśród kierowników i zastępców kierowników PUBP wykształcenie więcej niż podstawowe miało 36 proc. Na podstawie tych porównań można stwierdzić, że poziom wykształcenia zatrudnionych w pionie śledczym zdecydowanie przewyższał średnią całej lubelskiej „bezpieki”.

Jeśli chodzi o wiek, to największa grupa śledczych urodziła się w przedziale 1921–1930, było ich 22 (46 proc.), drugą co do wielkości grupą byli urodzeni w przedziale 1911–1920 – 18 (37 proc.), 7 urodziło się w przedziale 1901–1910 (15 proc.), a 1 przed 1900 r. (2 proc.)

⁶⁸ L. Piłat, *op. cit.*, s. 88.

⁶⁹ S. Poleszak, *Narodziny bezpieki. Powstawanie powiatowych urzędów bezpieczeństwa publicznego na Lubelszczyźnie od sierpnia 1944 r. do czerwca 1945 r.* [w:] „Zwyczajny” resort. Ze studiów nad strukturą i działalnością aparatu bezpieczeństwa 1944–1956, red. K. Krajewski, T. Łabuszewski. Warszawa 2005.

Struktury

Ciekawych informacji dostarcza zestawienie miejsc urodzenia poszczególnych śledczych. Spośród 48 z nich 31 (65 proc.) urodziło się na Lubelszczyźnie. Z tej grupy aż 9 (29 proc.) pochodziło z powiatu kraśnickiego, 5 z lubartowskiego (16 proc.), w tym 3 Ukraińców ze wsi Dratów, 4 (13 proc.) z puławskiego, 3 (10 proc.) z krasnostawskiego, 2 (6 proc.) włodawskiego, a po 1 z chełmskiego i siedleckiego, natomiast 6 (20 proc.) urodziło się w Lublinie. Zdecydowaną większość stanowiły więc osoby pochodzące z terenów, gdzie silnie rozwinięta była partyzantka komunistyczna GL-AL (Kraśnickie, Lubartowskie, Puławskie) i gdzie stosunki między oddziałami zbrojnymi AK i NSZ a partyzantką komunistyczną były bardzo złe.

Czy na podstawie przedstawionej statystyki da się stworzyć portret statystycznego śledczego pracującego w pionie śledczym WUBP w Lublinie w latach 1944–1947? W ogólnych zarysach tak. Był to bowiem zapewne człowiek młody, mający 25–35 lat, pochodzący z lubelskiej wsi, wyznania rzymskokatolickiego, posiadający wykształcenie nieco wyższe niż podstawowe, ale bez matury, w czasie okupacji niemieckiej działający w PPR oraz walczący w GL-AL, a przy tym taki, który ani przed wojną, ani w czasie jej trwania nie zdobył żadnego doświadczenia w pracy urzędniczej.

Wykaz oficerów śledczych pracujących w Wydziale Śledczym WUBP w Lublinie od sierpnia 1944 do kwietnia 1947 r.

Kierownicy Sekcji VII i VIII/naczelnicy Wydziału IV „A” i Wydziału Śledczego

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Humer Adam ⁷⁰	Wincenty	por.	12 IX 1944 – 27 VIII 1945	
Karpiński Jan ⁷¹ [Alberg Emanuel]	Izaak	chor./por.	28 VIII 1945 – 30 IX 1947	Jako oficer śledczy od 21 III 1945

⁷⁰ Adam Humer, właśc. Umer (1917–2001), por./ppłk UBP, ur. w Camden (USA), narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne wyższe. Działał w organizacjach studenckiej „Funk” oraz w Związku Akademickiej Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. W czasie studiów zarobkowo trudnił się udzielaniem korepetycji, członek Komunistycznego Związku Młodzieży Zachodniej Ukrainy, Wszechzwiązkowego Leninowskiego Związku Młodzieży Komunistycznej, PPR, PZPR. W UBP od 12 IX 1944 do 31 III 1955 r.; kierownik Sekcji Śledczej WUBP w Lublinie; od 15 II 1945 r. kierownik Sekcji VIII Wydziału I; od 31 VIII 1945 r. zastępca kierownika Wydziału VIII Departamentu I MBP; od 16 IX 1945 r. zastępca kierownika Wydziału IV Samodzielnego;

Zastępcy kierowników Sekcji VII i VIII/zastępcy naczelników Wydziału IV „A”
i Wydziału Śledczego

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Saczewa Serafin ⁷²	Dymitr	por.	12 IX 1944 – X 1944	Zabity przez polskie podziemie niepodległościowe 1 V 1945 r.
Ziemichód Waclaw ⁷³	Tomasz	bez stopnia	10 X 1944 – [24] I 1945	Aresztowany, sprawa przekazana do Prokuratury Sądu Wojskowego 1 VI 1946 r.

od 1 VII 1947 r. zastępca dyrektora i jednocześnie naczelnik Wydziału II Departamentu Śledczego; od 1 IX 1951 r. wicedyrektor Departamentu Śledczego MBP. Zwolniony. Tymczasowo aresztowany w 1992 r. i skazany w 1996 r. przez Sąd Rejonowy w Warszawie na dziewięć lat więzienia. Zmarł w Warszawie (AIPN, Akta osobowe Adama Humera, 0193/6972; *Rok pierwszy...*, s. 155).

⁷¹ Jan Karpiński, właśc. Emanuel Alberg, chor./mjr UBP, ur. w 1912 r. w Siedlcach, narodowość żydowska, pochodzenie inteligenckie, bezwyznaniowiec, wykształcenie niepełne wyższe, korepetytor, członek PPR (od grudnia 1944 r.), PZPR. W UBP od 1 II 1945 do 8 I 1957 r.; doradca prawny PUBP w Siedlcach; od 21 III 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 25 V 1945 r. kierownik Sekcji VIII Wydziału I MUBP w Lublinie; od 28 VIII 1945 r. kierownik Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 9 I 1946 r. kierownik/naczelnik Wydziału IV „A”; od 1 X 1947 r. naczelnik Wydziału Śledczego WUBP w Krakowie; od 23 IV 1949 r. starszy wykładowca Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie; od 15 X 1953 r. kierownik tamtejszej Katedry Śledztwa, Prawa i Kryminalistyki; od 1 X 1954 r. inspektor przy kierownictwie Departamentu Śledczego MBP; od 1 IV 1955 r. inspektor przy kierownictwie Departamentu VII; od 1 II 1956 r. zastępca naczelnika Wydziału II Departamentu VII. Zwolniony (AIPN, Akta osobowe Jana Karpińskiego, 0193/7138; *Rok pierwszy...*, s. 185)

⁷² Serafin Saczewa (1920–1945), ppor. AL, por. UBP, ur. w Dratowie, pow. Lubartów, narodowość ukraińska, pochodzenie chłopskie, wyznanie prawosławne, wykształcenie średnie, technik drogowy, członek PPR. W UBP od 15 VIII 1944 do 1 V 1945 r.; od 12 IX 1944 r. zastępca kierownika Sekcji Śledczej WUBP w Lublinie; od 9 I 1945 r. kierownik PUBP w Białej Podlaskiej; od 20 IV 1945 r. zastępca kierownika PUBP w Łukowie. Zginął w pobliżu wsi Annówka koło Kocka w zasadzce urządzonej przez oddział Mariana Bernaciaka „Orlika” dowodzony przez Zygmunta Kesę „Świta” (AIPN Lu, Akta osobowe Serafina Saczewy, 0236/280; *Rok pierwszy...*, s. 272).

⁷³ Waclaw Ziemichód (bez stopnia), ur. w 1917 r. w Woli Sernickiej, pow. Lubartów, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie średnie oraz 2 lata prawa na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, z zawodu urzędnik, bezpartyjny. W czasie okupacji niemieckiej partyzant AL. Okres służby w UB 10 X 1944 – 1 VI 1946 r.; od 10 X 1944 oficer śledczy WUBP w Lublinie oraz zastępca kierownika Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; od 25 I 1945 r. kierownik Sekcji VIII w WUBP w Poznaniu; od 4 VIII 1945 r. w dyspozycji kierownika WUBP Lublin; od 10 IX 1945 r. zastępca kierownika Wydziału III WUBP w Lublinie; od 16 I 1946 r. kierownik tego wydziału; 1 VI 1946 r. aresztowany za nadużycia służbowe, sprawa przekazana do Wojskowej Prokuratury Rejonowej.

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Zarembiuk Antoni ⁷⁴	Aleksy	chor.	28 IV 1945 – 1 VI 1945	Absolwent kursu NKWD w Kujbyszewie
Ogrodowski Aleksander ⁷⁵	Dawid	chor.	1 VII 1945 – 28 VIII 1945	Jako oficer śledczy od 1 I 1945 r.; zdezerterował, prawdopodobnie wyjechał do Palestyny
Wtykło Stanisław ⁷⁶	Józef	ppor.	6 IX 1945 – 5 III 1946	Jako oficer śledczy od 1 III 1945 r.
Huszcza Jan ⁷⁷	Piotr	por.	6 III 1946 – 25 IV 1948	Jako oficer śledczy od 5 V 1945 r.

Wyrokiem WSR w Lublinie z 18 X 1946 r. skazany na 2 lata więzienia w zawieszaniu na 2 lata (AIPN Lu, Akta osobowe Wacława Ziemichoda, 028/1934; *ibidem*, Akta sprawy Wacława Ziemichoda, 16/624, k. 135–136).

⁷⁴ Antoni Zarembiuk (1922–1978), szer./ppłk UBP, ur. w Ławrowie, pow. Łuck, narodowość ukraińska, pochodzenie chłopskie, bezwyznaniowiec, wykształcenie podstawowe, bez zawodu, członek PPR, PZPR. Od jesieni 1941 do sierpnia 1942 r. żołnierz Armii Czerwonej, następnie pracował jako robotnik w fabryce. Od 1943 r. w 1. pułku pancernym WP, uczestnik bitwy pod Lenino. Od kwietnia do lipca 1944 r. słuchacz szkoły NKWD w Kujbyszewie. W UBP od 21 VIII 1944 do 25 I 1957 r.; od 21 VIII 1944 r. w dyspozycji kierownika WUBP w Lublinie; od 22 VIII 1944 r. funkcjonariusz Sekcji VIII; oficer śledczy; od 13 II 1945 r. kierownik Wydziału do Walki z Bandytyzmem; od 28 IV 1945 r. zastępca kierownika Sekcji VIII Wydziału I; od 4 VI 1945 r. kierownik Sekcji ds. Funkcjonariuszy; od 16 VI 1946 r. naczelnik Wydziału ds. Funkcjonariuszy; od 20 I 1947 r. naczelnik Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Warszawie; od 1 V 1948 r. kierownik Sekcji II Wydziału ds. Funkcjonariuszy MBP; od 1 VIII 1949 r. naczelnik Wydziału II Biura ds. Funkcjonariuszy MBP; od 16 II 1954 r. słuchacz Kursu Specjalnego MBP; od 12 IV 1955 r. naczelnik Wydziału VI Departamentu II KdsBP. Zwolniony. Zmarł w Warszawie (AIPN, Akta osobowe Antoniego Zarembiuka, 0193/8450; *Rok pierwszy...*, s. 55).

⁷⁵ Aleksander Ogrodowski, chor. UBP, ur. w 1909 r. w Słupcy, pow. Konin, narodowość żydowska, wyznanie mojżeszowe, wykształcenie zawodowe, z zawodu ślusarz, członek Bundu. W UBP od 3 XII 1944 do 25 X 1945 r.; od 30 XII 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII WUBP w Lublinie; od 13 II 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I; od 1 VII 1945 r. zastępca kierownika Sekcji VIII; od 28 VIII 1945 r. kierownik Sekcji Śledczej MUBP w Lublinie. Zdezerterował ze służby. Wyjechał do Palestyny (AIPN Lu, Akta osobowe Aleksandra Ogrodowskiego, 028/195).

⁷⁶ Stanisław Wtykło (1909–1953), st. sierż. WP, ppor./por UBP, ur. w Zakrzówku, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe, blacharz, członek PPS, PPR (od 1942 r.), PZPR. W czasie okupacji partyzant GL-AL. W UBP od 16 VIII 1944 do 4 VIII

Kierownicy Sekcji I Wydziału IV „A”/Wydziału Śledczego

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Szawdzin Jerzy ⁷⁸	Aleksander	chor.	7 I 1946 – [?] VI 1946	Od 1 III 1945 brygadier aresztowań Sekcji VIII

1953 r.; od 16 VIII 1944 r. (data rozkazu) wywiadowca Sekcji IV Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; od 1 III 1945 r. (data rozkazu) oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 7 VII 1945 r. (data rozkazu) starszy oficer śledczy; od 6 IX 1945 r. zastępca kierownika Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 11 III 1946 r. p.o. kierownik PUBP w Siedlcach; od 1 VII 1947 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie; od 1 VIII 1947 zastępca kierownika Sekcji II Wydziału III WUBP w Lublinie; od 1 IV 1948 r. starszy referent Sekcji I i II Wydziału IV; od 1 I 1949 r. starszy referent Sekcji I Wydziału IV; od 1 IV 1949 r. starszy referent Sekcji VI Wydziału IV; od 15 III 1951 r. kierownik Referatu Ochrony Typu „A” w Lubelskiej Fabryce Maszyn Rolniczych w Lublinie; od 1 V 1953 r. starszy referent ruchomości Referatu Kwaterunkowo-Eksploatacyjnego Służby Kwaterunkowo-Budowlanej Kwatermistrzostwa WUBP w Lublinie. Zmarł na gruźlicę płuc (AIPN Lu, Akta osobowe Stanisława Wtykły, 028/1426).

⁷⁷ Jan Huszcza, sierż./kpt. UBP, ur. w 1912 r. w Brzezinach, pow. Krasnystaw, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wykształcenie niepełne podstawowe, rolnik. W UBP od września 1944 do 1 XII 1961 r.; starszy wywiadowca Sekcji IV PUBP w Krasnymstawie; od 1 X 1944 r. kierownik Sekcji IV; od listopada 1944 r. kierownik Sekcji VII; w lutym 1945 r. zastępca kierownika urzędu; od 5 V 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 VIII 1945 r. starszy oficer śledczy; od 15 II 1946 r. kierownik Sekcji II Wydziału IV „A”; od 6 III 1946 r. zastępca kierownika Wydziału IV „A”/Wydziału Śledczego; od 25 VI 1948 r. zastępca naczelnika Wydziału Śledczego WUBP we Wrocławiu; od 1 V 1949 r. zastępca naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Olsztynie; od 15 VIII 1950 r. równocześnie p.o. naczelnik tego wydziału, a następnie inspektor Wydziału Departamentu Administracyjno-Inspekcyjnego MBP; inspektor Sekcji Operacyjnej Wydziału Specjalnego Centralnego Zarządu Więziennictwa; naczelnik więzienia Warszawa Służewiec; zastępca komendanta ds. szkolenia Ośrodka Szkolenia Aparatu Kierowniczego Służby Więziennej Centralnego Zarządu Więziennictwa. Zwolniony (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Jana Huszczy, 0357/1478; *Rok pierwszy...*, s. 260).

⁷⁸ Jerzy Szawdzin, chor. UB, mjr SB, ur. w 1918 r. w Achremowcach, pow. Brasław, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe, z zawodu ślusarz, członek Wszechzwiązkowego Leninowskiego Związku Młodzieży Komunistycznej, PPR, PZPR. W UBP od 11 XI 1944 do 30 IV 1962 r.; od 11 XI 1944 r. wywiadowca Sekcji IV Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; od 1 III 1945 r. brygadier Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 7 I 1946 r. p.o. kierownik Sekcji I Wydziału IV „A”; od VI 1946 r. słuchacz szkoły MBP; p.o. kierownik Sekcji V Wydziału „A” WUBP w Lublinie; od 1 IV 1947 r. kierownik sekcji tego wydziału; od 1 I 1950 r. zastępca naczelnika Wydziału „A”; od 1 II 1954 r. naczelnik tego wydziału; od 1 IV 1955 r. naczelnik Wydziału „B”; od 28 XI 1956 r. naczelnik Wydziału „B” KW MO w Lublinie; od 1 XI 1961 r. odwołany z zajmowanego stanowiska i przekazany do dyspozycji zastępcy komendanta KW MO w Lublinie. Zwolniony 30 IV 1962 r. Mieszka w Lublinie (AIPN Lu, Akta osobowe Jerzego Szawdzina, 028/1926).

Struktury

Kierownicy Sekcji II Wydziału IV „A”/Wydziału Śledczego

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Huszczka Jan	Piotr	chor.	15 II 1946 – 6 III 1946	Jako oficer śledczy od 5 V 1945 r.
Biernat Bolesław ⁷⁹	Wawrzyniec	chor./ppor.	6 III 1946 – 20 XII 1946	Jako oficer śledczy od 15 XII 1944 r.

⁷⁹ Bolesław Biernat (1920–1997), chor./por. UB, kpt. MO, ur. w Grabówce, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie – Polski Katolicki Kościół Narodowy, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, członek Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici”, PPR, PZPR. W czasie okupacji niemieckiej członek GL-AL., ps. „Brzoza”. W okresie od 10 VIII do 26 XI 1944 r. milicjant posterunku w Anopolu. W UB od 15 XII 1944 do 31 III 1957 r.; w MO od 1 IV 1957 do 30 IV 1968 r.; od 15 XII 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; od 13 II 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I; od 1 VII 1945 r. starszy oficer śledczy; od 1 I 1946 r. starszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 6 III 1946 r. kierownik Sekcji II Wydziału IV „A”; od 20 XII 1946 r. zastępca naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Krakowie; od 21 VII 1947 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie; od 23 VII 1947 r. starszy oficer śledczy Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 1 VI 1948 r. starszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego; od 1 VII 1951 r. starszy referent Kierownictwa Wydziału Ogólnego; od 1 XII 1951 r. odwołany ze stanowiska i przeniesiony do dyspozycji szefa WUBP w Lublinie; od 15 II 1952 r. w dyspozycji szefa WUBP w Zielonej Górze; od 15 II 1952 r. starszy referent Kierownictwa Wydziału Ogólnego; od 1 XI 1952 r. w dyspozycji szefa WUBP w Katowicach; od 1 XI 1952 r. starszy referent Sekcji Specjalnej Wydziału VI; od 31 XII 1954 r. przekazany do pracy w MSW; od 1 I 1955 r. starszy oficer dochodzeniowy Wydziału Kadr Delegatury Centralnego Zarządu Więziennictwa w Chorzowie. Zwolniony ze służby w MSW 31 III 1957 r. Od 1 IV 1957 r. podjął pracę w MO: starszy oficer dochodzeniowy Wydziału III KW MO w Chorzowie; od 1 IX 1957 r. kierownik Sekcji Dochodzeniowej Wydziału III KW MO w Chorzowie; od 15 X 1957 r. starszy oficer Wydziału Dochodzeniowego KW MO w Katowicach; od 1 IV 1958 r. starszy oficer dochodzeniowy Sekcji III Wydziału Dochodzeniowego KW MO w Katowicach; od 15 II 1959 r. inspektor ds. aresztu Wydziału Dochodzeniowego KW MO w Katowicach; od 1 VI 1961 r. inspektor Sekcji I Wydziału Dochodzeniowego KW MO w Katowicach; od 1 II 1964 r. dyżurny miasta w KM MO w Katowicach. Mieszkał w Piekarach Śląskich, woj. śląskie (AIPN Ka, 0146/260, Akta osobowe Bolesława Biernata; AIPN Lu, Karta ewidencyjna Bolesława Biernata, 0357/1187).

Oficerowie śledczy

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Atłasiuk Włodzimierz ⁸⁰	Maksym	chor.	VII 1946 – XII [?] 1946	
Baran Jan ⁸¹	Antoni	sierż.	29 I 1946 – 10 V 1946	Zwolniony dyscyplinarnie
Biernat Bolesław	Wawrzyniec	chor./ppor.	15 XII 1944 – 19 XII 1946; 23 VII 1947 – 31 V 1951	
Bojko Włodzimierz ⁸²	Piotr	sierż.	29 I 1946 – 10 V 1946	
Dawidiuk Stanisław ⁸³	Grzegorz	ppor.	16 IX 1946 – 1 IX 1950	

⁸⁰ Włodzimierz Atłasiuk (1902–1947), chor. UBP, ur. w Wyhewie, pow. Włodawa, narodowość ukraińska, pochodzenie chłopskie, wyznanie prawosławne, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu rolnik, cieśla, członek KPP, PPR. W okresie 1915–1918 przebywał wraz z rodziną w Rosji. W latach 1923–1925 służył w 4. Pułku Saperów WP w Sandomierzu. W UBP od 15 IX 1944 do 21 II 1947 r.: od 15 IX 1944 r. kierownik Sekcji IV PUBP we Włodawie; od 1 IV 1945 r. oficer śledczy tego urzędu; od 15 VII 1945 r. kierownik Sekcji Miejskiej Kontrywywiadu tego urzędu; od 10 I 1946 r. p.o. kierownik/szef PUBP w Hrubieszowie; od 24 III 1946 do 7 IV 1946 r. urlop wypoczynkowy; od 28 V 1946 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie (odwołany po ataku i rozbiciu PUBP przez połączone oddziały WiN i UPA w nocy z 27 na 28 maja 1946 r.); skierowany na stanowisko oficera śledczego Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie. Zmarł 21 II 1947 r. na chorobę nowotworową (AIPN Lu, Akta osobowe Włodzimierza Atłasiuka, 028/1499).

⁸¹ Jan Baran (1921–1995), ur. w Wólce Kolczyńskiej, pow. Puławy, narodowość, polska, pochodzenie, chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od czerwca 1944 r.). W UBP od 26 III 1945 do 30 IV 1947 r.; oficer śledczy PUBP w Puławach; od 10 X 1945 r. oficer śledczy PUBP w Chełmie; od 31 VIII 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie. Zwolniony dyscyplinarnie „z powodu częstego upijania się i złego wywiązywania się z obowiązków służbowych”. Mieszkał w Złotorzy, woj. dolnośląskie (AIPN Lu, Akta osobowe Jana Barana, 028/22).

⁸² Włodzimierz Bojko, sierż. UBP, ur. w 1923 r. w Wojsławicach, pow. Chełm, narodowość ukraińska, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od 1943 r.). W czasie okupacji niemieckiej był członkiem GL-AL. Od września 1944 do września 1945 r. żołnierz Armii Czerwonej. W UBP od 12 X 1945 do 2 VI 1946 r.; od 12 X 1945 r. referent Sekcji Walki z Bandytyzmem Wydziału do Walki z Bandytyzmem WUBP w Lublinie; od 13 X 1945 r. słuchacz szkoły MBP w Łodzi; od 29 I 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od II 1946 r. ponownie skierowany do CS MBP w Łodzi; od marca ponownie oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 11 V 1946 r. oficer śledczy PUBP we Włodawie. Zdezerterował ze służby 2 VI 1946 r. i wyjechał na Ukrainę Sowiecką, gdzie od listopada 1944 r. przebywała jego rodzina (AIPN Lu, Akta osobowe Włodzimierza Bojko, 0287/26).

⁸³ Stanisław Dawidiuk (1918–1967), chor./kpt., UBP, ppłk SB, ur. w Brzezinach, pow. Krasnostaw, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu rolnik, członek KZMP, PPR,

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Deresiewicz Henryk ⁸⁴	Roman	por./kpt.	22 IX 1944 – 6 II 1945	Zabity przez polskie podziemie niepodległościowe 24 V 1945 r.
Długosz Władysław ⁸⁵	Ludwik	bez stopnia	3 I 1945 – 1 II 1945	Zwolniony jako nienadający się do służby
Gan Bolesław ⁸⁶	Marcin	chor./ppor.	1 IV 1945 – 9 VI 1945	

PZPR. Od 1933 r. działał w strukturach KZMP; od 1935 r. pełnił funkcję sekretarza rejonu, a następnie sekretarza gminy Czajki. We wrześniu 1939 r. z chwilą wkroczenia Armii Czerwonej na tereny powiatu krasnostawskiego wszedł w skład Komitetu Rewolucyjnego we wsi Kraśniczyn. W czasie okupacji niemieckiej członek PPR. W UBP od 1 XI 1944 do 28 II 1945 r.; od 1 VIII 1944 r., milicjant posterunku MO w Kraśniczynie; od 1 XI 1944 r. sekretarz Sekcji VII PUBP w Krasnymstawie; od 28 I 1945 r. starszy wywiadowca Sekcji VII; od 1 IV 1945 r. oficer śledczy; w okresie od 13 IV do 28 VII 1946 r. zastępca szefa PUBP w Krasnymstawie; od 16 IX 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 1 VI 1948 r. kierownik Sekcji I Wydziału Śledczego tego urzędu; od 1 IX 1950 r. kierownik Sekcji I Wydziału Śledczego WUBP w Zielonej Górze; od 4 XI 1950 r. kierownik Sekcji I Wydziału Śledczego WUBP w Krakowie; od 15 III 1953 r. zastępca naczelnika Wydziału VII w WUBP w Krakowie; od 9 XI 1953 r. słuchacz kursu aktywu kierowniczego UBPP; od 1 VIII 1955 r. w dyspozycji kierownika WU ds. BP w Krakowie; od 1 IX 1955 r. naczelnik Wydziału VII WU ds. BP w Krakowie; od 28 XI 1956 r. kierownik Samodzielnej Sekcji Śledczej w KW MO w Krakowie; od 1 IV 1958 r. naczelnik Wydziału Śledczego SB w KW MO w Krakowie. Zmarł w Krakowie (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Stanisława Dawidiuka, 0357/1305; AIPN Kr, Akta osobowe Stanisława Dawidiuka, 058/504).

⁸⁴ Henryk Deresiewicz (1914–1945), sierż. pchor. WP, por./kpt. UBPP, ur. w Krakowie, narodowość żydowska, pochodzenie robotnicze, bezwyznaniowiec, wykształcenie niepełne wyższe, bez zawodu, członek PPR. Przed wojną zaliczył trzy lata prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1937 r. ukończył Kurs Podchorążych Rezerwy przy 57. pp. w Poznaniu. Walczył w wojnie 1939 r. Od czerwca 1942 r. żołnierz sowieckiego oddziału partyzanckiego, a następnie AL, ps. „Choraży”. Po wkroczeniu armii sowieckiej do 14 IX 1944 r. służył w MO w Kraśniku. W UBPP od 22 IX 1944 do 24 V 1945 r.; od 22 IX 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII WUBP w Lublinie; od 16 I 1945 r. inspektor urzędu; od 13 II 1945 r. kierownik Wydziału II; od 28 IV 1945 r. kierownik Wydziału do Walki z Bandytyzmem. Zginął 24 V 1945 r. w czasie bitwy w Lesie Stockim (pow. Puławy) ze zgrupowaniem por./mjr. Mariana Bernaciaka „Orlika” (AIPN Lu, Akta osobowe Henryka Deresiewicza, 028/534; *Rok pierwszy...*, s. 155).

⁸⁵ Władysław Długosz (1913–1992), ur. w Cwiężalce, pow. Puławy, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne zawodowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od września 1944 r.). W UBPP od 3 I 1945 do 1 II 1945 r., oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrywywiadu WUBP w Lublinie. Zwolniony. Mieszkał w Chlewiance, pow. Puławy (AIPN Lu, Akta osobowe Władysława Długosza, 028/536).

⁸⁶ Bolesław Gan, por. armii rosyjskiej, ur. w 1897 r. w Bielsku Podlaskim, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu urzędnik, członek PZPR. Jego ojciec był młynarzem. Od 1916 r. służył w armii rosyjskiej, do Polski powrócił w 1921 r. Do

Gołajuch Stanisław ⁸⁷	Ludwik	por.	7 I 1947 – 8 I 1947	
Gryta Henryk ⁸⁸	Marcin	chor./ppor.	15 VI 1945 – 1 [VIII] 1945	
Grzelak Władysław ⁸⁹	Franciszek	ppor.	25 IX 1945 – 21 XI 1945	
Jakimiak Alfred ⁹⁰	Stefan	ppor.	25 IX 1945 – 21 XI 1945	

1936 r. pracował w Grodnie jako urzędnik. Następnie zamieszkał w Kamionce, pow. Lubartów. W czasie okupacji niemieckiej wywiadowca i łącznik AL, ps. „Malinowski”. W UBP od 22 VIII 1944 do 15 IX 1952 r.; od 22 VIII 1944 r. (data rozkazu) funkcjonariusz PUBP w Lubartowie; od 1 IV 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 10 VI 1945 r. referent Referatu Aparatu Powiatowego Wydziału Personalnego tego urzędu; od 21 V 1946 r. referent Sekcji I Wydziału Personalnego; od 29 V 1946 r. starszy referent Sekcji I Wydziału Personalnego; od 17 VI 1948 r. starszy instruktor Sekcji II Wydziału Szkoleniowego; od 1 XII 1948 r. referent Sekcji Mundurowej Wydziału Zaopatrzenia; od 15 I 1949 r. starszy referent Sekcji Zaopatrzenia UB, MO, Więzień i Służby Mundurowej Kwatermistrzostwa; od 1 VI 1949 r. starszy referent wyszkolenia Kwatermistrzostwa. Zwolniony dyscyplinarnie „jako nienadający się do pracy w organach BP”. Faktycznie sformułowano wobec niego zarzuty o tym, że jako porucznik armii carskiej, przebywając w czasie rewolucji w ZSRR, mógł brać udział w działaniach kontrewolucyjnych, oraz że zataił fakt służby w Policji Państwowej (AIPN Lu, Akta personalne Bolesława Gana, 028/591).

⁸⁷ Stanisław Gołajuch, ur. w 1922 r. w Medyni Łańcuckiej, pow. Łańcut, narodowość polska, wykształcenie średnie, z zawodu rolnik, fotograf, członek SL. W UBP od 10 IV 1945 do 22 IX 1947 r.; od 10 IV 1945 r. funkcjonariusz WUBP w Rzeszowie; od 7 I 1947 r. przeniesiony z Biura Personalnego na stanowisko starszego oficera śledczego Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 8 I 1947 r. zawieszony w czynnościach z powodu aresztowania. Zwolniony dyscyplinarnie (AIPN Lu, Akta osobowe Stanisława Gołajucha, 028/617).

⁸⁸ Henryk Gryta (1924–1994), chor./por. UBP, ur. w Zakrzówku (pow. Kraśnik), narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wykształcenie niepełne średnie. W czasie okupacji niemieckiej partyzant AL, pełnił funkcję adiutanta organizatora PPR i dowódcy oddziału partyzanckiego Aleksandra Szymańskiego „Alego”. W UBP w Lublinie od 16 VIII 1944 do 25 V 1949 r.; od 16 VIII 1944 r. (data rozkazu) funkcjonariusz Sekcji IV WUBP w Lublinie; od 1 IV 1945 r. starszy oficer śledczy PUBP w Kraśniku; od 5 V 1945 r. (data rozkazu) oficer śledczy PUBP w Lubartowie; od 15 VI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 23 VIII 1945 r. (data rozkazu) referent Sekcji ds. Funkcjonariuszy; od 16 I 1946 r. starszy referent Sekcji ds. Funkcjonariuszy; od 1 I 1949 r. starszy referent Wydziału ds. Funkcjonariuszy; od 25 V 1949 r. referent Sekcji II Wydziału ds. Funkcjonariuszy MBP; w okresie od 1 I 1951 do 1 VII 1952 r. zastępca naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP w Szczecinie; w okresie od 1 VII 1952 do 1953 r. zastępca naczelnika Wydziału ds. Funkcjonariuszy WUBP we Wrocławiu. Mieszkał we Wrocławiu (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Henryka Gryty, 0357/1444).

⁸⁹ Władysław Grzelak (1925–1991), ur. w Lublinie, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe, z zawodu rzeźnik. W UBP od 15 XI 1945 do 31 X 1946 r.; od 15 XI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 27 VII 1946 r. oficer śledczy PUBP w Hrubieszowie. Zwolniony dyscyplinarnie z powodu skierowania przeciwko niemu sprawy do Wojskowej Prokuratury Rejonowej. Wyrokiem WSR w Lublinie z 5 II 1947 r. skazany na 5 lat więzienia. Postanowieniem WSR w Lublinie z 9 V 1947 r. na podstawie amnestii z 22 II 1947 r. karę zmniejszono do 3 lat więzienia. Mieszkał we Wrocławiu (AIPN Lu, Akta osobowe Władysława Grzelaka, 0296/69; *ibidem*, 17/17, Akta sprawy przeciwko Władysławowi Grzelakowi, k. 67–69, 74).

⁹⁰ Alfred Jakimiak (1926–1996), ppor. UBP, ur. w Rurach Jezuickich, pow. Lublin, narodowość polska, wykształcenie niepełne podstawowe, z zawodu robotnik tartaczny. W WUBP w Lublinie od 27 IV 1945 do 31 I 1947 r.; od 27 IV 1945 r. referent gm. Bychawa PUBP w Lublinie; od 15 VI 1945 r. słuchacz szkoły MBP

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Jaśkowski Edward ⁹¹	Stefan	chor.	4 VI 1945 – 5 XI 1945	
Jeleń Bogdan ⁹²	Kazimierz	chor.	15 VIII 1945 – 31 V 1952	
Jędrej Jan ⁹³	Franciszek	chor./ppor.	31 V 1946 – 14 I 1951	Zwolniony dyscyplinarnie
Kasperek Tadeusz ⁹⁴	Jan	plut./chor.	15 XII 1944 – 30 III 1945; 1 XII 1945 – 31 I 1948	

w Łodzi; od 15 IX 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 22 XI 1945 r. oficer śledczy PUBP w Kraśniku; od 31 I 1947 r. w dyspozycji szefa WUBP we Wrocławiu. Mieszkał w Siedlcach (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Alfreda Jakimiaka, 0357/1501).

⁹¹ Edward Jaśkowski, chor. UB, ur. w 1926 r. w Wierzbicy, pow. Radomsko, narodowość polska, wykształcenie niepełne zawodowe, z zawodu biuralista. W WUBP w Lublinie od 4 VI 1945 do 15 XII 1945 r. Skierowany do WUBP w Lublinie ze szkoły MBP w Łodzi; od 4 VI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 6 XI 1945 r. referent Sekcji Walki z Bandytyzmem Wydziału do Walki z Bandytyzmem; od 15 XII 1945 r. oficer kontrwywiadu w MO (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Edwarda Jaśkowskiego, 0357/1527).

⁹² Bogdan Jeleń (1924–1995), chor./kpt., UB, ur. w Aleksandrowie, pow. Równe, narodowość polska, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu traktorzysty. W czasie okupacji niemieckiej partyzant BCh w oddziale Stanisława Basaja „Rysia”. W WUBP w Lublinie od 1 XI 1944 do 31 V 1952 r.; od 1 XI 1944 r. wartownik ochrony WUBP w Lublinie; od 1 III 1945 r. wywiadowca Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 15 VIII 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII; od 1 I 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 20 V 1947 r. oficer śledczy Wydziału Śledczego; od 1 VI 1948 r. kierownik Sekcji II Wydziału Śledczego; od 1 VI 1952 r. kierownik Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Białymstoku; od 15 I 1954 r. zastępca naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Poznaniu; od 1 X 1955 r. jednocześnie p.o. naczelnik tego wydziału; od 1 III 1955 do 31 XII 1956 r. naczelnik tego wydziału. Mieszkał w Poznaniu (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Bogdana Jelenia, 0357/1535).

⁹³ Jan Jędrej (1921–1989), chor./ppłk, ur. w Lublinie, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie, członek PPR, PZPR. W UB od 20 VI 1945 do 31 V 1972 r.; od 20 VI 1945 r. monter centrali telefonicznej WUBP w Lublinie; od 31 V 1946 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 7 X 1946 r. oficer śledczy Sekcji I Wydziału Śledczego; od 1 VI 1948 r. starszy oficer śledczy Sekcji I Wydziału Śledczego; od 15 I 1951 r. starszy oficer śledczy WUBP w Zielonej Górze; od 1 VIII 1953 r. starszy oficer śledczy Wydziału III Departamentu Śledczego MBP; od 1 IV 1955 r. kierownik grupy śledczej Wydziału I Departamentu VII Komitetu ds. BP; od 1 IV 1956 r. starszy oficer śledczy Wydziału I; od 1 I 1957 r. p.o. naczelnik Wydziału I Biura Śledczego MSW; od 1 IX 1958 r. słuchacz Centrum Wyszakolenia MSW; od 1 VIII 1960 r. starszy oficer Wydziału II Departamentu II MSW; od 1 IV 1967 r. inspektor Wydziału IX Departamentu II MSW; od 10 VIII 1971 r. starszy inspektor Wydziału IX. Zwolniony. Mieszkał w Warszawie (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Jana Jędreja, 0357/1534; *Ludzie bezpieki w walce z narodem i Kościołem. Służba Bezpieczeństwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1944–1978. Centrala*, oprac. M. Piotrowski, Lublin 2000, s. 589–590).

⁹⁴ Tadeusz Kasperek, plut./chor. UB, ur. w 1911 r. w Grabówce, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu rolnik,

Kuchta Bolesław ⁹⁵	Jan	ppor.	25 IX 1945 – 3 II 1946	
Kuciapa Stanisław ⁹⁶	Marcin	bez stopnia	XI 1944 – 16 I 1945	
Łaska Zygfryd ⁹⁷	Józef	st. sierż./chor.	25 IX 1945 – 28 V 1947	Zwolniony dyscyplinarnie
Maksymiuk Teodor ⁹⁸	Włodzimierz	por.	1 III 1945 – 16 VIII 1945	
Marcinkiewicz Stefan ⁹⁹	Grzegorz	por.	[XII 1944]	

ślusarz monter, członek PPR. W UBP od 15 XII 1944 do 31 I 1948 r.; od 15 XII 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; od 7 II 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 IV 1945 r. starszy oficer śledczy PUBP w Kraśniku; od 1 XII 1945 r. starszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 I 1946 r. starszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; 31 I 1948 r. zwolniony dyscyplinarnie (AIPN Lu, Akta osobowe Tadeusza Kasperka, 028/772).

⁹⁵ Bolesław Kuchta (1924–1946), ppor., ur. w Kodeńcu, pow. Włodawa, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu rolnik, członek PPR (od IX 1944 r.). W UBP od 18 I 1945 do 3 II 1946 r.; od 18 I 1945 r. młodszy referent Kontrwywiadu PUBP w Białej Podlaskiej; od 15 VI 1945 r. słuchacz szkoły MBP w Łodzi; od 25 IX 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie. Popelniał samobójstwo (AIPN Lu, Akta osobowe Bolesława Kuchty, 028/903).

⁹⁶ Stanisław Kuciapa, ur. w 1920 r. w Ludmiłowce, pow. Kraśnik, narodowość polska, wykształcenie podstawowe, z zawodu krawiec. W WUBP w Lublinie od 15 XII 1944 do 16 I 1945 r.; wywiadowca Sekcji II Wydziału Kontrwywiadu (według karty ewidencyjnej); oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu (wg sprawozdań kierownika tej sekcji); od 16 I 1945 r. w WUBP w Kielcach (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Stanisława Kuciapy, 0357/1723).

⁹⁷ Zygfryd Łaska, st. sierż./chor. UB, ur. w 1927 r. w Surhowie, pow. Krasnystaw, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe niepełne zawodowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od listopada 1944 r.). W UBP od 12 III 1945 do 28 V 1947 r.; od 12 III 1945 r. referent gminny PUBP w Krasnymstawie; od 15 VI 1945 r. słuchacz szkoły MBP w Łodzi; od 25 IX 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 I 1946 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 8 IV 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego. 29 I 1947 r. zatrzymany przez Wydział ds. Funkcjonariuszy, jako podejrzany o dezercję. Zwolniony jako „nienadający się do pracy” (AIPN Lu, Akta osobowe Zygfryda Łaski, 028/968).

⁹⁸ Teodor Maksymiuk, ppor. WP, por. UB, ur. w 1912 r. w Dratowie, pow. Lubartów, narodowość ukraińska (w karcie ewidencyjnej zapisano „ruska”), pochodzenie chłopskie, wyznanie prawosławne, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od lutego 1944 r.). W latach 1934–1936 służył w 2. pułku saperów. W czasie okupacji niemieckiej przez pewien czas więziony w obozie na Majdanku. Od 1944 r. partyzant AL I batalionu kpt. „Mary” operującego w Lasach Parczewskich. Po „wyzwoleniu” służył w Wydziale Śledczym KW MO w Lublinie. Skierowany do Szkoły Oficerskiej MO w Łodzi, zwolniono go z niej 28 XII 1944 r. w związku z planowanym wyjazdem do USRR. Prawdopodobnie do wyjazdu nie doszło. Podjął pracę w UB; od 1 III 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 17 VIII 1945 r. oficer śledczy PUBP w Lublinie. W okresie późniejszym prawdopodobnie przeniesiony do WUBP w Poznaniu (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Teodora Maksymiuka, 0357/1821; *ibidem*, 04/761, Rozkazy personalne WUBP w Lublinie za 1945 r., k. 10).

⁹⁹ Stefan Marcinkiewicz, por. UB, ur. w 1909 r. w Ozorkowie, pow. Łęczycza, narodowość żydowska, wykształcenie wyższe, z zawodu nauczyciel. W grudniu 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie; przeniesiony do Departamentu Więzień i Obozów MBP (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Stefana Marcinkiewicza, 0357/1833)

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Markowski Tadeusz ¹⁰⁰	Walenty	ppor.	VIII 1946 – 31 VI 1951	
Naporowski Zdzisław ¹⁰¹	Jan	chor.	4 VI 1945 – 15 II 1946	
Paleń Władysław ¹⁰²	Marcin	chor.	1 V 1945 – 31 V 1952	
Piskorska Janina ¹⁰³	Bolesław	szer.	1 I 1946 – 1 VII 1949	

¹⁰⁰ Tadeusz Markowski, chor./kpt. UBP, płk SB, ur. w 1922 r. w Świeciechowie, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie – Polski Katolicki Kościół Narodowy, wykształcenie podstawowe, z zawodu krawiec, członek PPR, PZPR. W UBP od 8 VIII 1944 do 31 V 1975 r.; od 8 VIII 1944 r. funkcjonariusz Sekcji IV WUBP w Lublinie; od 1 III 1945 r. (data rozkazu) starszy wywiadowca Sekcji VIII Wydziału I; od 13 X 1945 r. słuchacz szkoły MBP w Łodzi; od 29 I 1946 r. w dyspozycji WUBP w Lublinie; starszy wywiadowca Sekcji I Wydziału IV „A”; od 1 VIII 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego; od 1 VI 1948 r. starszy oficer śledczy Sekcji I; od 1 VII 1951 r. starszy oficer śledczy Sekcji III Wydziału Śledczego WUBP w Olsztynie; od 1 IV 1954 r. kierownik Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Białymstoku; od 1 I 1957 r. zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa KP MO w Goldapi; od 1 VI 1958 r. zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa KP MO w Olecku; od 1 X 1962 r. zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa KP MO w Lubartowie; od 1 IX 1966 r. zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa KP MO w Zamościu; od 1 VIII 1967 r. I zastępca komendanta powiatowego ds. SB w KP MO Zamościu. Zwolniony. Mieszka w Zamościu (AIPN Lu, Akta osobowe Tadeusza Markowskiego, 0296/53).

¹⁰¹ Zdzisław Naporowski, chor./ppor., ur. w 1927 r. w Łodzi, narodowość polska, wykształcenie niepełne podstawowe, z zawodu robotnik. Do WUBP w Lublinie skierowany ze Centrum Szkolenia MBP w Łodzi; od 4 VI 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 6 XI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII; od 1 I 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A” WUBP w Lublinie; od 16 II 1946 r. oficer śledczy PUBP w Siedlcach; od 22 IV 1947 r. starszy oficer śledczy PUBP we Włodawie; od 1 X 1947 r. starszy oficer śledczy Referatu Śledczego PUBP we Włodawie; od 1 II 1948 r. w dyspozycji szefa WUBP w Łodzi (na własną prośbę). Mieszka w Łodzi (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Zdzisława Naporowskiego, 0357/2798).

¹⁰² Władysław Paleń, chor./ppor. UBP, kpt. SB, ur. w 1908 r. w Lipie, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, z zawodu rolnik, członek PPR. W czasie okupacji niemieckiej partyzant AL, jego brat Antoni „Jastrząb” był dowódcą oddziału partyzanckiego AL. Po „wyzwoleniu” komendant posterunku MO w Zaklikowie, a następnie wójt gminy Zaklików. W UBP od 10 XI 1944 r.; kierownik gminny w PUBP w Kraśniku; od 1 V 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 VII 1945 oficer śledczy Sekcji VIII; od 6 VII 1946 r. starszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego; od 18 II 1948 (data rozkazu) starszy oficer śledczy Sekcji I Wydziału Śledczego; od 30 VI 1952 r. w dyspozycji szefa WUBP w Bydgoszczy; od 1 VII 1952 r. starszy oficer śledczy Sekcji I Wydziału Śledczego WUBP w Bydgoszczy; od 1 IV 1955 r. starszy oficer śledczy Wydziału VII WU ds. BP w Bydgoszczy (W. Paleń, *Jak powstawała władza ludowa na Lubelszczyźnie*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1981, z. 3, s. 117–129).

¹⁰³ Janina Maria Piskorska, kpr./por. UBP, kpt. SB, ur. w 1922 r. w Lublinie, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu maszynistka, członek

Pion śledczy WUBP w Lublinie...

Połosiecki Chaim ¹⁰⁴	Icek	brak danych	1 III 1945 – 1 V 1945	Zdezerterował 1 V 1945 r.
Róziewicz Janusz ¹⁰⁵	Władysław	brak danych	1 III 1946 – 1 VI 1946	Aresztowany, sprawa przekazana do Prokuratury Sądu Wojskowego
Sapała Edward ¹⁰⁶	Władysław	chor.	24 VIII 1946 – 28 II 1948	Zwolniony jako nienadający się do służby

PPR (od 1947 r.), PZPR. Pracowała jako ekspedientka pralni i farbiarni w Lublinie. W UBP od 15 X 1944 do 31 VIII 1975 r.; od 15 X 1944 r. maszynistka Sekcji VII WUBP w Lublinie; od 21 II 1945 r. (data rozkazu) maszynistka Wydziału Walki z Bandytyzmem; od 12 IV 1945 r. (data rozkazu) maszynistka Wydziału I; od 1 I 1946 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 1 VI 1948 r. młodszy oficer śledczy Sekcji I Wydziału Śledczego; od 1 VII 1949 r. maszynistka Wydziału Śledczego; od 1 VI 1950 r. sekretarz Wydziału Śledczego; od 1 II 1952 r. kierownik Kancelarii Wydziału Ogólnego; od 1 VI 1953 r. kierownik Kancelarii Wydziału Ogólno-Administracyjnego; od 1 VI 1954 r. kierownik Sekcji Administracyjnej i jednocześnie zastępca naczelnika Wydziału Ogólno-Administracyjnego; od 1 IV 1955 r. w dyspozycji szefa urzędu; od 1 IV 1955 referent sekretariatu WU ds. BP; od 1 VII 1955 r. starszy referent Sekcji I Wydziału X; od 1 I 1957 r. oficer ewidencji operacyjnej Sekcji I Wydziału Ewidencji Operacyjnej; od 15 I 1958 r. oficer techniki operacyjnej Wydziału „T”; od 1 VIII 1959 r. starszy oficer techniki operacyjnej; od 1 IX 1967 r. starszy oficer techniki operacyjnej Sekcji I Wydziału „T”; od 15 XII 1967 r. starszy oficer techniki operacyjnej Sekcji I „B” Wydziału „T”; od 1 I 1975 1967 r. starszy referent techniki operacyjnej Sekcji I „B”; od 1 V 1975 r. kierownik Sekcji I „B”; od 1 VI 1975 r. w dyspozycji komendanta KW MO w Lublinie. Zwolniona (AIPN Lu, Akta osobowe Janiny Piskorskiej, 028/2108).

¹⁰⁴ Chaim Połosiecki, ur. w 1919 r. w Lublinie, narodowość żydowska, pochodzenie robotnicze, wyznanie mojżeszowe, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu księgowy. W czasie okupacji Niemcy zamordowali jego rodziców. Od 1942 do lipca 1944 r. przebywał w żydowskim oddziale partyzanckim (oddział przetrwania) w lasach koło Firlēja. W UBP od 15 XI 1944 do 1 V 1945 r.; od 15 XI 1944 r. sekretarz Sekcji IV WUBP w Lublinie; od III 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I. Zdezerterował ze służby (AIPN Lu, Akta osobowe Chaima Połosieckiego, 028/1159).

¹⁰⁵ Janusz Róziewicz (1923–1993), ur. w Warszawie, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, praktykant ślusarski, członek PPR (od grudnia 1944 r.). W wojnie 1939 r. walczył w obronie Warszawy w szeregach 36. pułku Legii Akademickiej. W latach 1939–1942 na robotach przymusowych w Niemczech, skąd zbiegł. Od końca 1942 r. więziony przez pół roku w więzieniu w Warszawie, a przez kolejne pół roku w obozie w Treblince. Zbiegł z transportu do Warszawy. Od marca 1944 r. pracował w Policji Kryminalnej w Warszawie w charakterze woźnego. Na tydzień przed wkroczeniem Armii Czerwonej uciekł do Siedlec, gdzie po „wyzwoleniu” podjął służbę w Komisariacie MO w Siedlcach w charakterze referenta karnego. W UBP od 10 X 1944 do 1 VI 1946 r.; od 10 X 1944 r. pomoc biurowa PUBP w Siedlcach (faktycznie wywiadowca śledczy Sekcji VII); od 1 IX 1945 r. młodszy oficer śledczy PUBP w Siedlcach; od 1 III 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A” WUBP w Lublinie; od 8 IV 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego. Zwolniony dyscyplinarny w związku z aresztowaniem i przekazaniem sprawy do Prokuratury Sądu Wojskowego. Mieszkał w Szczecinku, woj. zachodniopomorskie (AIPN Lu, Akta osobowe Jana Róziewicza, 028/1210).

¹⁰⁶ Edward Sapała, kpr. WP, chor. UBP, ur. w 1928 r. w Lublinie, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne średnie, bez zawodu, członek PPR. Od listopada 1944 do czerwca 1946 r. ochotniczo w WP. W UBP od 24 VIII 1946 do 1 III 1948 r.; od 24 VIII 1946 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie. Zwolniony ze służby jako „nienadający się do pracy w organach, pijaństwo”. Mieszka w Płocku (AIPN Lu, Akta osobowe Edwarda Sapały, 028/1239).

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Sawicz Wiktor ¹⁰⁷	Wawrzyniec	chor./kpt.	15 VIII 1945 – IX 1955	
Skibiński Ignacy ¹⁰⁸	Kazimierz	ogniomistrz	6 XII 1944 – 17 VI 1945	
Słowicki Zenon ¹⁰⁹	Władysław	brak danych	18 IX 1944 – 10 X 1944	

¹⁰⁷ Wiktor Sawicz (1925–1989), chor./kpt. UBP, ur. w Dratowie, pow. Lubartów, narodowość ukraińska, pochodzenie chłopskie, wyznanie prawosławne, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, członek PPR (od 1944 r.), PZPR. Jego ojciec był więziony od 1937 r. za działalność w KPP; zginął w obozie na Majdanku. Od wiosny 1944 r. w oddziale partyzanckim AL dowodzonym przez Grzegorza Korczyńskiego „Grzegorza”, ps. „Brązowy”. Po „wyzwoleniu” służył w oddziale ochrony sztabu partyzanckiego w Lublinie, a następnie w MO. W UBP od 19 IX 1944 do 31 XII 1956 r.; od 1 II 1959 do 30 IX 1976 r.; od 19 IX 1944 r. funkcjonariusz Brygady Specjalnej WUBP w Lublinie; od 21 III 1945 r. konwojent Komendantury; od 24 V 1945 r. wywiadowca brygady aresztowań Sekcji VIII Wydziału I; od 15 VIII 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I; od 1 I 1946 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od VI 1946 r. słuchacz szkoły MBP; od 1 VII 1948 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV WUBP w Lublinie; od 1 X 1952 r. starszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV; od 1 VI 1954 r. kierownik Sekcji II Wydziału Śledczego; od 1 IV 1955 r. kierownik Sekcji I Wydziału VII WU ds. BP; od IX 1955 r. słuchacz Wyższej Szkoły Podwyższania Kwalifikacji Aktywu Kierowniczego; od 16 XII 1956 r. w dyspozycji szefa WU ds. BP w Lublinie; 31 XII 1956 r. zwolniony ze służby w związku z reorganizacją; od 1 II 1959 r. starszy oficer śledczy Samodzielnej Sekcji Śledczej KW MO w Lublinie; od 1 VII 1960 r. starszy oficer śledczy Wydziału Śledczego; od 1 I 1961 r. starszy oficer techniki operacyjnej Samodzielnej Sekcji „W”; od 1 V 1961 r. starszy oficer techniki operacyjnej Wydziału „W”; od 15 II 1964 r. starszy oficer operacyjny Wydziału III; od 1 XI 1964 r. kierownik Grupy Wydziału III; od 15 XII 1971 r. w dyspozycji Departamentu Kadry; od 15 XII 1971 r. starszy oficer Departamentu I MSW; od 1 V 1972 r. starszy oficer na etacie inspektora Grupy Nr 5 Departamentu III; od 1 II 1975 r. w dyspozycji KW MO w Lublinie; od 1 III 1975 r. kierownik Grupy Wydziału III; od 1 VI 1975 r. kierownik Sekcji Wydziału III. Zwolniony. Mieszkał w Lublinie (AIPN Lu, Akta osobowe Wiktora Sawicza, 028/2127).

¹⁰⁸ Ignacy Skibiński, plut. WP, por. UB, kpt. MO, ur. w 1906 r. w Rachowie, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, bezwyznaniowiec, wykształcenie zawodowe, z zawodu leśnik, rolnik, członek PPR. W UBP od 6 XII 1944 do 9 XI 1963; od 6 XII 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII WUBP w Lublinie; od 18 V 1945 r. starszy oficer śledczy PUBP w Biłgoraju równocześnie kierownik Sekcji Śledczej; w okresie od 1 X 1945 do 15 IV 1946 r. p.o. szef PUBP w Biłgoraju; od 15 V 1946 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie; od 27 XI 1946 r. oficer śledczy PUBP w Siedlcach; od 1 VI 1947 r. starszy oficer śledczy tego urzędu; od 1 X 1947 r. starszy oficer śledczy Referatu Śledczego tego urzędu; od 18 V 1948 r. słuchacz kursu śledczego Centrum Wyszkołenia MBP; od 1 XII 1948 r. starszy oficer śledczy Referatu Śledczego PUBP w Siedlcach; od 1 IX 1950 r. starszy oficer śledczy PUBP w Gostyninie; od 1 VII 1952 r. starszy oficer śledczy Wydziału Śledczego KW MO w Warszawie; od 1 VII 1954 r. kierownik Sekcji II Wydziału Śledczego tego urzędu; od 1 VIII 1955 r. kierownik Sekcji I Wydziału Śledczego tego urzędu; od 1 VI 1956 r. kierownik Sekcji Zaopatrzenia Technicznego Kwatermistrzostwa; od 1 XI 1957 r. kierownik Sekcji II Wydziału Dochodzeniowego; od 1 IV 1958 r. kierownik Sekcji III Wydziału Dochodzeniowego (AIPN, Akta osobowe Ignacego Skibińskiego, 01250/354).

¹⁰⁹ Zenon Słowicki (1918–1987), ur. w Moskwie, narodowość polska, pochodzenie inteligentkie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne wyższe, z zawodu biuralista. W 1918 r. jego rodzina powróciła

Smaga Mieczysław ¹¹⁰	Łukasz	ppor.	1 III 1945 – 14 VI 1945	Zwolniony dyscyplinarnie
Srokowski Marcei ¹¹¹	Józef	chor./ppor.	1944 – 12 I 1945	Absolwent kursu NKWD w Kujbyszewie
Szalast Jerzy ¹¹²	Jan	chor./por.	1 I 1947 – 30 IX 1947; 1 XII 1948 – 30 IX 1953	

do Polski i osiadła w Łucku. Przed wojną zdołał zaliczyć dwa lata prawa na Uniwersytecie Warszawskim. W UBP od 18 IX 1944 do 10 X 1944 r., od 18 IX 1944 r. oficer śledczy Sekcji VII Wydziału Kontrwywiadu WUBP w Lublinie. Mieszkał w Lublinie (AIPN Lu, Akta osobowe Zenona Słowickiego, 028/1276).

¹¹⁰ Mieczysław Smaga (1916–1997), ppor. UBP, kpt. SB, ur. w Braciejowicach, pow. Puławy, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, bezwyznaniowiec, wykształcenie podstawowe, z zawodu rolnik, stolarz, członek KZMP, KPP, PPR, PZPR. W latach 1937–1939 służył w Flotylli Pińskiej. W okresie okupacji niemieckiej partyzant GL-AL, ps. „Wilk”, komendant żandarmerii w pow. Puławy, podlegał Bolesławowi Kowalskiemu „Cieniowi” i Edwardowi Gronczewskiemu „Przepiórcę”. W UBP od 3 X 1944 do 31 VIII 1950 r. oraz od 1 V 1957 do 30 VI 1972 r.; od 3 X 1944 r. kierownik Sekcji PUBP w Puławach; od 1 III 1945 r. młodszy oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 15 VI 1945 r. referent Sekcji ds. Funkcjonariuszy; od 18 II 1946 r. (data rozkazu) w dyspozycji kierownika WUBP w Lublinie; od 1 VIII 1946 r. starszy referent Sekcji II Wydziału III; od 1 VI 1948 r. (data rozkazu) starszy referent Sekcji I Wydziału III; od 1 IV 1949 r. kierownik Sekcji I Wydziału III; 19 VIII 1950 zwolniony dyscyplinarnie. Ponownie przyjęty 1 V 1957 r. jako oficer operacyjny Wydziału II „A” KW MO w Lublinie; od 1 II 1960 r. kierownik Sekcji I Wydziału Ewidencji; od 15 IX 1966 r. kierownik Sekcji II Wydziału „C”; od 1 IV 1967 r. kierownik Sekcji III Wydziału „C”; od 1 V 1972 r. inspektor Inspektoratu Kierownictwa SB. Zwolniony. Mieszkał w Lublinie (AIPN Lu, Akta osobowe Mieczysława Smagi, 028/2056).

¹¹¹ Marcei Srokowski, mł. sierż. Armii Czerwonej, chor. WP, ppor./mjr UBP, plk SB, ur. w Majdanie Średnim, pow. Nadwórna, narodowość polska, pochodzenie robotnicze, bezwyznaniowiec, wykształcenie średnie, buchalter, członek PPR, PZPR. Od 1 V 1941 r. żołnierz Armii Czerwonej, od lipca do września 1941 r. walczył na froncie niemiecko-sowieckim. Zdemobilizowany w kwietniu 1942 r. Od kwietnia 1943 r. żołnierz 1. DP im. Tadeusza Kościuszki, absolwent szkoły oficerskiej, uczestnik bitwy pod Lenino, dowódca baterii moździerzy w 3. pp. Od kwietnia do lipca 1944 r. słuchacz szkoły NKWD w Kujbyszewie. W UBP od 22 VIII 1944 do 10 XI 1976 r.; od 21 VIII 1944 r. w dyspozycji WUBP w Lublinie; od 22 VIII 1944 r. funkcjonariusz Sekcji VI WUBP w Lublinie; od 12 I 1945 r. kierownik Sekcji Śledczej WUBP w Kielcach; od 9 VIII 1945 r. w dyspozycji MBP; od 22 X 1945 r. zastępca kierownika Wydziału I WUBP w Kielcach; od 21 II 1946 r. kierownik Wydziału I; od 15 IV 1946 r. naczelnik Wydziału Śledczego WUBP w Poznaniu; od 15 III 1949 r. zastępca szefa WUBP w Białymstoku; od 5 VIII 1951 r. kierownik Sekcji I Wydziału III Departamentu Śledczego MBP; od 1 IV 1955 r. inspektor inspektoratu przewodniczącego KdsBP; od 28 XI 1956 r. inspektor inspektoratu dyrektora Departamentu III MSW; od 1 IX 1959 r. inspektor Działu I Głównego Inspektoratu MSW; od 1 III 1965 r. inspektor Zespołu II MSW; od 1 I 1975 r. starszy inspektor Wydziału II MSW; od 30 VIII 1975 r. starszy inspektor Grupy Rezerwowej Departamentu Kadr MSW. Zwolniony. Mieszka w Warszawie (AIPN, Akta osobowe Marcego Srokowskiego, 0218/1206, t. 1–2; *Rok pierwszy...*, s. 51).

¹¹² Jerzy Szalast, chor./por. UBP, ur. w 1927 r. w Rozkopaczewie, pow. Lubartów, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie niepełne podstawowe, z zawodu rolnik, początkowo bezpartyjny, od sierpnia 1945 r. członek PPR, PZPR, jego ojciec był członkiem KPP. W UBP od 1 III 1945 do 31 V 1955 r.; od 16 IV 1945 r. wartownik PUBP w Lubartowie; od 1 I 1947 r. młodszy oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 1 X 1947 r. oficer śledczy Referatu Śledczego PUBP w Hrubieszowie; od 18 I 1948 r. słuchacz kursu śledczego w Centrum Wyszczolenia MBP; od 1 XII 1948 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 1 VI 1951 r. starszy oficer śledczy; od 1 X 1953 r. kierownik sekretariatu kierownictwa urzędu; od 1 XI 1954 r.

Struktury

Nazwisko i imię	Imię ojca	Stopień służbowy	Czas pełnienia funkcji kierowniczej w pionie śledczym WUBP w Lublinie	Uwagi
Szynkowska Elwira ¹¹³	Franciszek	brak danych	10 VIII 1944 – 6 IX 1944	
Wtykło Stanisław	Józef	ppor./por.	1 III 1945 – 10 III 1946	
Zarembiuk Antoni	Aleksy	chor./por	22 VIII 1944 – 13 II 1945	Absolwent kursu w Kujbyszewie
Zasada Waclaw ¹¹⁴	Władysław	chor.	4 VI 1945 – 26 III 1946	
Zawadzki Feliks ¹¹⁵	Franciszek	chor./ppor.	15 XII 1944 – 31 III 1945; 20 VIII 1946 – 19 XII 1946	

kierownik Sekcji Administracyjnej Wydziału Ogólnego; od 1 IV 1955 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie. Po zwolnieniu ze służby pracował w Spółdzielni Skupu Warzyw i Owoców, jako pracownik umysłowy (AIPN Lu, Akta osobowe Jerzego Szalasta, 028/1591).

¹¹³ Elwira Szynkowska, ur. w 1917 r. w Gnieźnie, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wyznanie rzymskokatolickie, wykształcenie podstawowe, z zawodu kupiec, członek PPR. W grudniu 1939 r. wysiedlona przez Niemców ze Strzelna, pow. Inowrocław. Mieszkała m.in. w Zakrzówku pow. Kraśnik. Jej mąż dostał się do niewoli niemieckiej we wrześniu 1939 r., skąd zbiegł. W 1942 r. zmarł wskutek pobicia przez Niemców za odmowę podpisania volkslisty. Jej drugi mąż został zabity za przynależność do PPR. W UBP od 10 VIII 1944 do 30 I 1945 r.; od 10 VIII do 6 IX 1944 r. oficer śledczy WUBP w Lublinie; od 8 XI 1944 do 15 I 1945 r. oficer śledczy PUBP w Kraśniku. 30 I 1945 r. złożyła podanie o przyjęcie do MO i możliwość pełnienia służby w miejscu zamieszkania przed wojną (AIPN Lu, Akta osobowe Elwiry Szynkowskiej, 0211/3638; Akta osobowe Elwiry Szynkowskiej, 028/1522).

¹¹⁴ Waclaw Zasada, chor./ppor. UB, ur. w 1926 r. w Mokrej, pow. Końskie, narodowość polska, wykształcenie podstawowe, z zawodu uczeń tokarski. W WUBP w Lublinie od 4 VI 1945 do 1 V 1949; od 4 VI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 1 I 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału IV „A”; od 27 III 1946 r. oficer śledczy PUBP w Puławach; od 29 VIII 1946 r. oficer śledczy PUBP w Łukowie; od 1 X 1947 r. oficer śledczy Referatu Śledczego tego urzędu; od 1 V 1949 w dyspozycji szefa WUBP w Łodzi (na własną prośbę). Mieszka w Końskich, woj. świętokrzyskie (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Waclawa Zasady, 62/404).

¹¹⁵ Feliks Zawadzki, chor./ppor. UB, ur. w 1907 r. w Ciepiałówce, pow. Puławy, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu młynarz, członek PPR, PZPR. Do 1930 r. służył w 45. psk w Równem. W okresie 1936–1942 prowadził własny młyn. W latach 1942–1943 działał w konspiracji BCh, a następnie w GL-AL, partyzant w oddziale Edwarda Gronczewskiego „Przepiórki”. W UBP od 15 XII 1944 do 1955 r.; od 15 XII 1944 r. oficer Sekcji VII Wydziału Kontrowiadu WUBP w Lublinie; od 24 IV 1945 r. (data rozkazu) oficer śledczy PUBP w Zamościu; od 28 IV 1945 r. (data rozkazu) oficer śledczy Sekcji Powiatowej PUBP w Zamościu; od 25 II 1946 r. kierownik PUBP w Łukowie; od 20 VI 1946 r. w dyspozycji szefa WUBP w Lublinie; od 20 VIII 1946 r. oficer śledczy Sekcji II Wydziału Śledczego WUBP w Lublinie; od 20 XII 1946 r. naczelnik Wydziału

Zdziechowski Leonard ¹¹⁶	Mieczysław	st. sierż.	4 VI 1945 – 9 XI 1945	
Zychman Antoni ¹¹⁷	Leon	chor.	16 I 1946 – 11 IV 1946	

Śledczego WUBP w Rzeszowie; od lipca 1949 do stycznia 1952 r. funkcjonariusz Biura Specjalnego MBP; od 1952 do 1953 r. naczelnik Wydziału X WUBP w Kielcach; od 1953 do 1955 r. pracownik sanatorium MBP w Ciechocinku (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Feliksa Zawadzkiego, 0357/2431; Z. Nawrocki, *Zamiast wolności. UB na Rzeszowszczyźnie 1944–1949*, Rzeszów 1998, s. 113).

¹¹⁶ Leonard Zdziechowski, st. sierż./chor. UB, ur. w 1926 r. w Łodzi, narodowość polska, wykształcenie niepełne podstawowe, z zawodu stolarz. W WUBP w Lublinie od 4 VI 1945 do 23 IX 1947 r.; skierowany do WUBP w Lublinie ze szkoły MBP w Łodzi; od 4 VI 1945 r. oficer śledczy Sekcji VIII Wydziału I WUBP w Lublinie; od 9 XI 1945 r. młodszy inspektor Sekcji ds. Funkcjonariuszy; od 1 I 1946 r. referent Wydziału ds. Funkcjonariuszy; 19 IX 1947 r. przeniesiony na stanowisko referenta ds. funkcjonariuszy MBP (AIPN Lu, Karta ewidencyjna Leonarda Zdziechowskiego, 0357/2441).

¹¹⁷ Antoni Zychman, chor./kpt. UB, plk MO, ur. w 1925 r. w Barakach, pow. Kraśnik, narodowość polska, pochodzenie chłopskie, bezwyznaniowiec, wykształcenie niepełne średnie, z zawodu czeladnik krawiecki, rolnik, członek PPR, PZPR. W UB od 18 XII 1944 do 11 X 1979 r.; od 18 XII 1944 r. wywiadowca Sekcji IV PUBP w Zamościu; od 1 IV 1945 r. oficer śledczy Sekcji Powiatowej Kontrwywiadu PUBP w Zamościu; od 10 IX 1945 r. słuchacz szkoły MBP w Łodzi; od 16 I 1946 r. skierowany na oficera śledczego Sekcji II Wydziału IV „A” WUBP w Lublinie; od 12 IV 1946 r. referent gm. Piaski PUBP w Lublinie; od 8 X 1946 r. oficer śledczy tego urzędu; od 1 X 1947 r. starszy referent Referatu III tego urzędu; od 15 XII 1947 r. starszy referent Referatu III PUBP w Puławach; od 15 XII 1949 r. referent Referatu „Narodowa Demokracja” Wydziału III WUBP w Lublinie; od 1 VIII 1950 r. starszy referent Statystyki i Sprawozdawczości Wydziału II; od 1 XI 1950 r. inspektor Biura Dowodów Osobistych KW MO w Lublinie; od 1 X 1951 r. naczelnik Wydziału Dowodów Osobistych i Ewidencji Ludności; 1 VII 1954 r. odwołany ze stanowiska i przeniesiony do dyspozycji KW MO w Lublinie; od 1 VIII 1954 r. inspektor Inspektoratu ds. Zaopatrzenia KW MO w Lublinie; 1 III 1955 r. odwołany i mianowany na stanowisko kierownika Sekcji II Wydziału I; od 15 V 1955 r. kierownik Sekcji V Wydziału I; od 1 IX 1956 r. naczelnik Wydziału Służby Kwatermistrzowsko-Eksploatacyjnej Kwatermistrzostwa; od 1 VII 1958 r. zastępca naczelnika Wydziału Służby Zewnętrznej; od 1 VII 1961 r. inspektor Inspektoratu; od 1 III 1962 r. kierownik Wojewódzkiego Inspektoratu Kontroli Ruchu Drogowego; od 1 V 1966 r. naczelnik Wydziału Kontroli Ruchu Drogowego; 29 II 1968 r. odwołany i przeniesiony do dyspozycji KW MO w Lublinie; od 1 III 1968 r. zastępca naczelnika Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego; od 1 I 1972 r. inspektor Inspektoratu Kierownictwa; od 1 I 1975 r. starszy inspektor Inspektoratu Kierownictwa; od 1 VI 1975 r. naczelnik Wydziału Ogólnego. Zwolniony. Mieszka w Lublinie (AIPN Lu, Akta osobowe Antoniego Zychmana, 0211/4416).